

Graffiti-ilmiö Suomessa

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus graffitiin ja sen alakulttuuriin

Santeri Salovaara

1/2021

ESIPUHE

Tämä opinnäytetyö käsittelee aihetta, sekä myös siihen kiinteästi kuuluvaa lainvastaista toimintaa objektiivisesti, mutta sillä ei kuitenkaan ole haluttu tutkimuksen kannalta merkityksettömästi edistää laitonta graffitien maalaamista ja siihen liittyvää agenda antamalla ilman lupaa tehdyille maalauksille näkyvyyttä. Kaikki tämän opinnäytetyön sisältämät graffitivalokuvat on kuvattu kohteissa, joihin graffitien maalaaminen on luvallista. Sekä luvattomien, että luvallisten graffitien ulkoasusta on usein määriteltävissä samat yleistettävissä olevat piirteet, joten molemmat soveltuvat yhtä lailla esimerkeiksi.

3.1.2021 Kuopiossa

Santeri Salovaara

Kuva 1. Tämän kuvan kuvauspaikkana on toiminut Muuramen luvallinen katutaideseinä. Se on suosittu graffitien maalauspaikka, jossa käy aihepiirin harrastajia ympäri Suomea (Apell 2018.) (kuva: Santeri Salovaara)

TIIVISTELMÄ

Santeri Salovaara: Graffiti-ilmio Suomessa - Kuvaileva kirjallisuuskatsaus graffitiin ja sen alakulttuuriin

Opinnäytetyön muoto: Tutkimuksellinen opinnäytetyö, kuvaileva kirjallisuuskatsaus (narratiivinen)

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaaja: Antti Jääskeläinen & Pauliina Potila (varaohjaaja: Pekka Björk)

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tarjota näkymää valtakulttuurin ja sitä ympäröivän yhteiskunnan kuvainnollisten rajojen ulkopuolelle tarkastelemalla graffitien maalaamista "underground" -toimintana ja sen ympärille muodostunutta omaa alakulttuuria nykypäivän Suomessa. Työssä pyritään selvittämään toiminnan motiiveja, sekä ilmiön muita piirteitä. Haluan lisätä tietoa graffiteista ja ihmisistä niiden takana tarjoamalla yleisluontoista kuvaa graffititoiminnan kokonaisuudesta. Opinnäytetyöstä saatavasta tiedosta on oletusarvoisesti hyötyä myös poliisityössä, erityisesti "graffitirikoksia" tutkittaessa: käsiteltävänä olevan ilmiön riittävän laaja-alaista tuntemusta ja ymmärrystä ilmiöön liittyvän toiminnan tosiasiallisesta luonteesta voidaan lähtökohtaisesti pitää siihen liittyvien rikosten selvittämistä selkeyttävänä tekijänä. Kyseessä on tutkimuksellinen opinnäytetyö, jossa on käytetty kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Menetelmällisenä ratkaisuna on käytetty kuvailevaa kirjallisuuskatsausta koko työn osalta. Tutkimusmenetelmänä käytetty kuvaileva kirjallisuuskatsaus on tyyliltään narratiivinen. Aiheesta on kirjoitettu runsaasti sekä kotimaista, että kansainvälistä tietokirjallisuutta ja muita dokumentteja, mutta yksittäiset teokset usein keskittyvät tämän opinnäytetyön tutkimuskysymyksiä suppeampiin kokonaisuuksiin, joten niiden tieto on tästä näkökulmasta katsottuna hajanaista. Työn tarkoituksena on tiivistäen jäsentää käytettävissä olevasta tiedosta jatkuva kokonaisuus ja tehdä siitä johtopäätöksiä, sekä yhteenvetoja, jotka ovat vastauksia työssä esitettyihin tutkimuskysymyksiin.

Sivumäärä: 38 sivua

Tarkastuskuukausi ja vuosi: Tammikuu 2021

Avainsanat: graffiti, tagi, vahingonteko, töhrminen, alakulttuuri, vastakulttuuri, graffitikulttuuri, nuoris

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	1
1.1 Opinnäytetyön tutkimuskysymykset, tavoite ja aiheen rajaus	2
1.2 Keskeiset käsitteet	3
1.2.1 Graffiti-ilmiö	3
1.2.2 Rikoslaisissa määritelty vahingonteko	7
1.2.3 Graffitisanastoa	8
2 TUTKIMUSMENETELMÄT	11
2.1 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus menetelmällisenä ratkaisuna	11
2.2 Aineiston käyttö ja kuvaus.....	12
3 KIRJALLISUUSKATSAUKSEN TULOKSET	14
3.1 Suomalaisen graffititoiminnan kehityskulku ja luonne.....	14
3.1.1 Graffititoimintaan liittyvä laittomuus.....	15
3.1.2 Luvattoman- ja laillisen graffitin rinnakkaiselo, sekä vuorovaikutus	17
3.2 Graffitien erilaiset visuaaliset tyylit ja maalaustekniikat.....	18
3.3 Graffitikulttuurin sosiaalinen rakenne ja arvomaailma.....	25
3.3.1 Graffitin merkitys alakulttuurin jäsenille	28
4 YHTEENVETO, JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	32
4.1 Graffitien visuaalisesti havaittavien piirteiden tunnistaminen, yksilöiminen ja analysointi.....	32
4.2 Yhteenvedon avulla tehty yleistys graffityhteisön toimintaa ohjaavista motiiveista ja tarkoituspelistä	33
4.3 Tutkimuksen luotettavuuden ja eettisyyden arviointi.....	35
LÄHTEET	37

1 JOHDANTO

Graffiti on muodostunut kiinteäksi osaksi urbaanien ympäristöjen katukuvaa. Arkipäiväisessä liikkumisessa ei voi välttyä graffitien kohtaamiselta, joten niistä on tullut niin olennainen osa ympäristöämme, ettei niiden olemassaoloon enää juurikaan kiinnitetä erityistä huomiota. Harva tiedostaa niiden tarkoitusperää ja merkitystä tekijöilleen. Graffitit ovat kuitenkin osa omaa valtavirrasta ulkopuolista maailmaansa. Tässä vastakulttuurissa ilmenevät ajattelu- ja toimintamallit usein poikkeavat muusta yhteiskunnasta. Kyseisessä maailmassa eläville henkilöille maalaukset ja merkit edustavat muun muassa erilaisia viestinnän muotoja, sekä taiteellisia arvoja.

Graffitimaailmaa tuodaan usein ulkopuolisille näkyväksi median välityksellä, siihen liittyvien haittapuolien tähden. Kaupunkien ylläpitämiä yleisessä käytössä olevia katutaideseiniä, joihin graffitien maalaaminen on sallittua, tulee lisää yhä enenevässä määrin, mutta siitä huolimatta suurin osa graffiteista maalataan edelleen luvattomiin kohteisiin. Luvaton graffitimaalaus on rikos, joka on tekijälleen suhteellisen helppo toteuttaa, sekä kyseisenlaisia rikoksia myös tulee poliisin tietoon usein. Johtuen asiaan liittyvien asianomistajien suuresta määrästä koskettavat törhmisellä aiheutetut vahingot useita eri tahoja. Vastaavasti asianomistajille aiheutetut vahingot ovat usein mittavia. (Koort 2020. Malminen 2013)

Kyseinen ilmiö on ollut havaittavissa jo pitkään ympäri Suomea ja se kuluttaa paljon viranomaisten, erityisesti poliisin resursseja. Laiton graffitien maalaus on erityisen aktiivista muun muassa pääkaupunkiseudulla, jossa sen hillitsemiseksi oli jouduttu perustamaan erillinen poliisilaitoksen sisäinen ryhmä, joka keskittyi yksinomaan ”graffitirikosten” tutkimiseen. Poliisin vähentyneet resurssit eivät nykyisin riitä vastaavanlaiseen rikostutkimuksen keskittämiseen graffitien osalta edes Helsingin poliisilaitoksen alueella, jossa poliisin resurssit ovat kuitenkin määrällisesti mitattuna Suomen suurimmat. Kyseisenlaisien rikosten määrä ei kuitenkaan ole laskenut. Poliisin tietoon tulleiden rikosten määrän pysyessä samana, syyteharkintaan etenevien juttujen määrä on vastaavasti laskenut. Näin ollen yhä useampi juttu on jäänyt selvittämättä, eikä tekijöitä ole saatu korvausvastuuseen. Tämän lisäksi on olemassa tilastoitamaton määrä vastaavia rikoksia, jotka eivät ole syystä tai toisesta tulleet poliisin tietoon. (Koort 2020. Malminen 2013. Martikainen 2018)

Tämä opinnäytetyö sai alkunsa ollessani Poliisi AMK-tutkinnon työharjoittelujaksolla Kuopion pääpoliisiaseman hälytys- ja valvontasektorilla. Tällöin aloin itse tietoisesti kiinnittää enemmän huomiota graffitien olemassaoloon. Partiomme sai hoidettavaksi tehtävän, jossa nuorisojoukon epäiltiin maalaamalla törhineen julkisten katujen varrella olleiden rakennusten seiniä ympäri Kuopion keskustaa. Myöhemmin ollessani päivittäisrikostutkimuksen puolella sain samaisen jutun tutkittavakseni.

En ollut aiemmin miettinyt tätä rikosilmiötä tarkemmin, mutta kyseistä juttua tutkittaessani sen vakavasti otettavuus muiden rikosilmiöiden joukossa konkretisoitui minulle. Olin aikaisemmin pitänyt kyseistä ongelmaa jokseenkin vähäpätöisenä, mutta jutun tutkiminen osoittautui suhteellisen työlääksi, johtuen

sen laajasta vaikutusalueesta. Tällöin poliisilaitoksen sisäisten tiedonjakokanavien kautta myös ilmaistiin, ettei kyseisestä ilmiöstä ole riittävästi tietoa poliisien keskuudessa, vaikka kiinnostusta syvällisemmästä perehtymisestä aihepiiriin löytyisi erityisesti tutkinnan puolelta.

Aiheen valintaan ohjannut syy oli sen merkittävyys sitä yhteiskunnalliselta tasolta tarkasteltaessa, sekä myös henkilökohtainen kiinnostus aihepiiriä kohtaan. Kuten aiemmin mainittu, se on ollut jo pidempään ajankohtainen, koska julkiset kiinteistöt ja kaupunkiympäristöjen muut pinnat ovat täynnä töherryksiä ja pestyjen tilalle ilmestyy moninkertainen määrä uusia. Vastaavanlaisia opinnäytetyöitä on tehty lukuisista muista rikollisen toiminnan ympärille muodostuneista sosiaalisista ilmiöistä, mutta kuitenkin juuri kyseistä alakulttuuria ei ole käsitelty vastaavalla tavalla.

1.1 Opinnäytetyön tutkimuskysymykset, tavoite ja aiheen rajaus

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat:

1. "Mitä nykymuotoisista graffitimaalauksista voi visuaalisen analyysin avulla tulkita?"
2. "Millaisia ovat nykymuotoisen graffitiyhteisön toimintaa ohjaavat motiivit ja tarkoitusperät?"

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tarjota näkymää valtakulttuurin ja sitä ympäröivän yhteiskunnan kuvainnollisten rajojen ulkopuolelle tarkastelemalla graffitien maalaamista "underground" -toimintana ja sen ympärille muodostunutta omaa alakulttuuria nykypäivän Suomessa. Työssä pyritään selvittämään toiminnan motiiveja, sekä ilmiön muita piirteitä. Haluan lisätä tietoa graffiteista ja ihmisistä niiden takana tarjoamalla yleisluontoista kuvaa graffititoiminnan kokonaisuudesta eli millaista kyseinen toiminta pääsääntöisesti ja yleensä on.

Monen graffitiyhteisön ulkopuolisen henkilön tietämys aiheesta perustuu pääosin aiheen uutisointiin. Graffitimaalauksen mediavälitteisessä julkisuuskuvassa toiminta esitetään lähes aina päihtyneen nuorison absurdiräjähdysnäytelmänä. Tämä varmasti pitääkin paikkansa asiaa pintapuolisesti tarkasteltaessa. Kyseinen toiminta kuitenkin pitää sisällään oman moniulotteisen alakulttuurinsa.

Opinnäytetyöstä saatavasta tiedosta on oletusarvoisesti hyötyä myös poliisityössä, erityisesti "graffitirikoksia" tutkittaessa: käsiteltävänä olevan ilmiön riittävän laaja-alaista tuntemusta ja ymmärrystä ilmiöön liittyvän toiminnan tosiasiallisesta luonteesta voidaan lähtökohtaisesti pitää siihen liittyvien rikosten selvittämistä selkeyttävänä tekijänä. Kyseisen kaltaisten rikosten tekijöitään palvelevien funktioiden tiedostaminen helpottaa tutkinnan strategista suunnittelua. Käsillä olevaa tietoa voi hyödyntää esimerkiksi rikoksesta epäiltyjen kohtaamisessa, kuulustelujen kysymyksenasettelussa ja samoja tunnistettavia piirteitä omaavien rikosten sarjoittamisessa.

Graffiteilla pyritään usein levittämään omaa mainettaan graffitimaalarina. Tästä syystä tekijöiden pyrkimyksenä on useimmiten tehdä maalaamansa graffitit siten, että he ovat niistä itse tunnistettavissa oman alakulttuuripiirinsä sisällä. (Martikainen 2018.) Tekijöiden pyrkimystä rajattuun tunnistettavuuteen voidaan oletusarvoisesti hyödyntää graffiteihin sidonnaisten rikosten tekijöiden selvittämisessä. Tämän lähtökohtaisena edellytyksenä on tuntee graffitimaalareiden yhteenliittymien ("crew"), sekä yksittäisten maalareiden omat toimintatavat. Tämän lisäksi on tarpeen tiedostaa, kuinka graffiteilla viestitään ja kuinka niitä tulkitaan niihin liittyvän oman alakulttuurinsa sisällä.

Tässä opinnäytetyössä graffitia käsitellään alakulttuurisena ilmiönä ja kuvataan sen nykytilaa siihen liittyvän kirjallisuuden pohjalta. Opinnäytetyö keskittyy tarkastelemaan graffiteja ja niihin liittyvää toimintaa, jotka konkreettisesti sijoittuvat Suomen valtion maantieteellisten rajojen sisäpuolelle. Määrittelen työssäni myös aiheen näkökulmasta keskeisten, graffitikulttuuriin liittyvien termien käsitteitä aiheen yleisen käsittelyn selkeyttämiseksi. Suurin osa maalaamisesta tapahtuu luvattomiin kohteisiin, joten työ keskittyy pääasiassa käsittelemään laittoman graffitien maalaamisen piirteitä.

Graffiti -termi on tässä opinnäytetyössä rajattu koskemaan ainoastaan esteettisesti tunnistettavissa olevaa nykymuotoista graffitia, joka on määritelty tarkemmin tämän opinnäytetyön osiossa: "**1.2.1 Graffiti-ilmiö**".

Työn sisältö on rajattu ainoastaan edellä mainittuun kokonaisuuteen.

1.2 Keskeiset käsitteet

Tässä osiossa avataan keskeisten termien käsitteitä, joiden ympärille tämä opinnäytetyö rakentuu. Osio sisältää myös graffitisanasto-osuuden, joka selittää yleisimpien erityisesti graffitikulttuurissa käytettyjen sanojen ja ilmausten merkityksiä. Kyseisen alakulttuurin käyttämä slangi eli "tietyn sosiaalisen ryhmän käyttämä murre" poikkeaa merkittävästi yleiskielestä sanastoltaan ja tyyliiltään, joten sen merkitys ei välttämättä suoraan avaudu ulkopuoliselle tulkitsijalle (Toiskallio 2020, 10-11.) Aihetta on myös lähtökohtaisesti helpompi käsitellä, kun siinä ilmenevien asioiden merkityssisällöille on olemassa niitä vastaavat omat terminsä.

1.2.1 Graffiti-ilmiö

Graffiti -termin käyttöä, sekä siihen liittyvän ilmiön tarkkaa määrittelemistä ei voida lähtökohtaisesti pitää täysin yksiselitteisenä, siten kuin kyseinen asia tässä osiossa myöhemmin ilmenee. Sen vuoksi edellä mainittua pyritään selkeyttämään tähän osioon sisältyvän pohdinnan avulla. Asian riittävän yksityiskohtaista käsittelyä voidaan pitää oleellisena, koska tämän opinnäytetyön kokonaisuus rakentuu pääasiassa graffiti -termin merkityssisällön ympärille.

Juho Toiskallio (2020, 13) on määritellyt graffitin olevan aina kirjaimiin tai sanaan perustuva seinäkirjoitus tai -maalaukseen, joka on tehty julkiseen tilaan. Toiskallion mukaan graffitimaalaukseen liittyy kiinteästi oma alakulttuuri, jonka jäsenille kyseinen toiminta on usein myös elämäntapa ja toiminta on teki- jöilleen usein osa heidän sen hetkistä identiteettiään. Sanakirjan (Suomisanakirja: Kulttuuri, luettu 10.12.2020) määritelmän mukaan kulttuurilla tarkoitetaan tiettyä sosiaalista ryhmää, joka on rajattu muun muassa yhtenäisten ajattelun- ja käytöksen piirteiden perusteella. Alakulttuurilla viitataan kysei- sen ryhmän kuuluvan määrälliseen vähemmistöön valtakulttuuriin nähden (Suomisanakirja: Alakult- tuuri, luettu 10.12.2020.)

Toiskallio on kuvallisen ilmaisun ammattilainen, sekä harrastanut graffitia pitkään, joten häntä voidaan pitää aiheen asiantuntijana. Näin ollen edellä mainittua määritelmää myös voidaan pitää validina tältä osin. Kyseistä määritelmää ei kuitenkaan voida lähtökohtaisesti pitää täysin yleispätevänä, koska sen kontekstista ei suoraan ilmene mihin sen määrittely pohjautuu. Toiskallion teoksen tietopohjana on käytetty runsaasti sen lähdeluetteloon merkittyjä eri lähteitä, mutta graffitin määrittelyä käsittelevään tekstiosioon ei sisälly tekstiviitteitä, joten sen sisältö on lähtökohtaisesti tulkittavissa sen kirjoittajan omaksi ajatteluksi. Mikäli määritelmän muodostus perustuu sen laatijan omiin kokemuksiin ja havain- toihin aihepiirin parissa, voidaan sitä tällöin pitää epätieteellisenä sen subjektiivisuuden vuoksi, vaikka suoranaisesta intuitiosta ei olisikaan kyse. Tämän opinnäytetyön muun lähdemateriaalin tieteellisiin tutkimuksiin ja asiantuntijoihin perustuva tietopohja täydentää edellä mainittua Toiskallion määritelmää muilla graffitin olemuksen yleistettävissä olevilla piirteillä. Olemuksella tarkoitetaan tässä yhteydessä yksittäisten piirteiden summaa, joka tekee asiasta sellaisen kuin se on.

Tässä osiossa käsiteltävän graffiti -termin merkityssisällön määrittelemisen lähtökohtana on se, että graffitin olemukseen sisältyvien piirteiden täysin tiivistä määrittelemistä voidaan pitää ongelmallisena, koska asiaan liittyvän toiminnan voidaan katsoa olevan suhteellisen vapaaluonteista, sekä epäyhte- näistä. Kyse on inhimilliseen toimintaan perustuvasta asiasta, jonka vapaaluonteisuus ja epäyhtenä- nen rakenne käy ilmi tarkasteltaessa siihen liittyviä toimintamalleja, sekä niiden kehityskulkua: siinä ei yleisesti ottaen ole kyse sellaisesta organisoidusta toiminnasta, jossa jotkin toimintakulttuurissa eri- tyistä valtaa käyttävät tahot pääasiassa päättävät sen sisällöstä. Nykymuotoista graffitien maalaamis- toimintaa määrittelevät piirteet ovat muovautuneet pitkän prosessin tuloksena, jossa jokainen siihen osallinen yksilö on ollut osaltaan vapaavaltaisesti vaikuttamassa siihen, mihin suuntaan kyseistä toi- mintakulttuuria on viety (Komonen 2012, 172-173.) Tämä käy ilmi tarkasteltaessa kyseisen toiminta- kulttuurin kehitystä, josta on kerrottu tarkemmin tämän opinnäytetyön osiossa: **”3.1 Suomalaisen graf- fititoiminnan kehityskulku ja luonne”**.

Edellä mainitun toiminnan luonteen vuoksi sen voidaan katsoa olleen jatkuvassa muutostilassa koko sen kehityksen ajan ja näin ollen sen voidaan lähtökohtaisesti olettaa olevan altis muutoksille myös

jatkossa. Tämän perusteella sen tarkkaa määrittelemistä tulisi aina tarkastella sidoksissa tiettyyn ajan-kohtaan tai -jaksoon. Näin ollen kyseistä toimintaa ei voida lähtökohtaisesti pitää myöskään täysin yhtenäisenä, vaan sen määritelmiä voi kärjistää ilmaistuna sanoa olevan yhtä monta kuin sen olemukseen vaikuttavia henkilöitäkin. Myös Helin (2014, 24) toteaa tutkimuksessaan, ettei graffiti -käsitteen käyttö ole yksiselitteistä, koska muiden siihen liittyvien yläkäsitteiden (esim. kaupunki- ja katutaide) kuvaukset eivät ole täysin vakiintuneita ja myös niiden keskinäiset suhteet ovat usein epäselviä ja päällekkäisiä.

Aiemmin mainitussa Toiskallion graffitin määritelmässä ei ole tarkemmin täsmennetty siihen sisältyvää ”julkisen tilan” -vaatimusta. Mikäli asiaa tarkastellaan ainoastaan maalausten ja maalaustoiminnan konkreettisen sijoittumisen näkökulmasta, voidaan niiden sijoittumista julkisen ja ei-julkisen tilan välillä tällöin tulkita maalattavan pinnan sijainnin näkökulmasta tai tarkastelemalla aluetta, jolle maalarin täytyy maalaamisvaiheessa sijoituttua, jotta kyseessä olevalle pinnalle maalaaminen olisi fyysisesti mahdollista. Mikäli julkisella tilalla viitataan alueeseen tai kiinteistöön, johon jokainen voi mennä ilman erillistä lupaa, jäävät yksityisessä omistuksessa olevat alueet ja kiinteistöt tässä tapauksessa määritelmän ulkopuolelle. Tällöin graffiti -termin rajaamisen ongelmaksi nousee edellä mainitun kaltaisissa tiloissa toteutettujen maalausten tippuminen rajauksen ulkopuolelle, vaikka lähdemateriaaliin kokonaisuutena perustuen, myös yksityisten kiinteistöjen pinnoille tehdyt maalaukset mielletään yhtä lailla graffiteiksi, sekä alakulttuurin sisällä, että sen ulkopuolella (Koort 2020. Komonen (toim.) 2012, 191.)

Lähdemateriaalissa ei tule ilmi seikkoja, joiden perusteella asiaa eri näkökulmista tarkasteltaessa tilan, jossa maalaaminen tapahtuu tai maalattavan pinnan omistussuhteilla itsessään olisi vaikutusta siihen mikä on graffitia ja mikä ei. Katutaiteen muut asiantuntijat ovat todenneet graffitiin olevan julkisessa tilassa tapahtuva ”visuaalinen ilmaus”, ilman mainintaa itse maalauksen tai siihen tähtäävän toiminnan konkreettisen sijoittumisen merkityksestä (Arffman 27.3.2014.) Ilmaus (ilmaisu) voidaan tulkita tässä yhteydessä abstraktissa merkityksessä tarkoittaen maalauksen sisällön visuaalista välittymistä katsojalle. Toiskallion määritelmän ”julkisen tilan” -vaatimusta voidaan tulkita edellä mainitusta näkökulmasta, jolloin se on yhtenäinen muun lähdemateriaalin kanssa. Tällöin kyse on enemmänkin maalausten julkisesta näkyvyydestä, joka on riippuvaista myös mahdollisten katsojien sijainnista. Se siis usein toteutuu julkiseen tilaan tehtyjen graffitien lisäksi myös niissä graffiteissa, jotka on tehty julkiseen tilaan suoraan yhteydessä olevaan tai siihen muuten verrannolliseen tilaan tai paikkaan. Asiaa voidaan havainnollistaa esimerkin avulla: on olemassa julkinen tie ja sen varressa yksityisessä omistuksessa oleva piha, jossa sijaitsee yksityisessä omistuksessa oleva kiinteistö, jonka seinään on maalattu graffiti. Vaikka graffiti sijaitseekin kaikista näkökulmista tarkasteltuna ei-julkisessa tilassa, on se silti ”julkisesti näkyvillä” kadulla olevien ulkopuolisten tarkastelijoiden näkökulmasta ja näin ollen sen ”ilmaisun” voidaan katsoa tapahtuvan ”julkisessa tilassa”.

Mikäli Toiskallion (2020, 13) määritelmään sisältyneillä termeillä ”seinäkirjoitus” ja ”seinämaalaukset” viitataan ainoastaan seinään tehtyihin maalauksiin ja kirjoituksiin, voidaan niitä tällöin pitää liian suppeana määrittelemään sitä mitä graffitin voidaan lähdemateriaalia kokonaisuutena tarkasteltaessa katsoa yleistettävästi olevan, joten niiden merkityksen voidaan tulkita olevan tätä laajempi. Graffiteja on niiden kehityskulun alusta pitäen tehty kaikenlaisille käytettävissä oleville pinnoille ja nykymuotoiset graffitit maalataan useimmiten kaupunkiympäristöjen erilaisten kiinteiden rakenteiden pinnoille. Osa graffiteista tehdään myös pinnoille, jotka ovat osa jotain liikkuvaa kokonaisuutta. Maalauskohteen mukana kulkeva graffiti saattaa tulla nähdyksi pitkienkin etäisyyksien päässä maalaushetken sijaintiin nähden. Tällaisia maalauskohteita voivat olla esimerkiksi erilaiset tavarankuljetukseen tarkoitettut autot tai juna-vaunut. (Ganter 2014, 22. Ferrari 2000, 128-129)

Jo graffitin syntymähetkestä lähtien graffitimaalaus perustui vahvasti itsensä näkyväksi tekemiseen maalatun kirjoituksen avulla (Ferrari 2000, 128-129.) Asian keskeisyyden takia graffitin tekijän pyrkimystä sillä jonkin asteiseen julkisuuteen ja näkyvyyteen graffitiin kiinteästi kuuluvan alakulttuurin sisällä voidaan katsoa sisältyvän graffitin perusolemukseen.

Toiskallion (2020, 13) graffiti -termin määritelmään kuuluu myös vaatimus sen perustumisesta kirjaimiin tai sanaan. Asian oleellisuus nousee esiin nykymuotoisen graffitin alkuperää tarkasteltaessa: ensimmäiset ja nykyistä yksinkertaisemmat graffitit perustuivat täysin pelkistettyyn kirjoitukseen (Ferrari 2000, 128-129.) Rajauksen ulkopuolelle jäävät yksinkertaiset kirjoitetut töhrimiset, jotka voivat täyttää graffitille aiemmin määritellyn piirteen niiden julkisen esillä olon osalta, mutta niiltä vaadittu itsensä näkyväksi tekemisen ja henkilökohtaisen maineen tavoittelu graffitiin liitännäisen alakulttuurin sisällä jää uupumaan. Tähän rajauksen ulkopuoliseen ryhmään kuuluvat esimerkiksi julkisiin tiloihin tai niiden yhteyteen piirretyt perinteiset rakkauden tunnukset tai yksinkertaiset kirjoitetut mielenilmaukset. Ne toteuttavat aiemmin mainituin ehdoin määriteltävästä graffitista erillisiä funktioita tekijöilleen (Komonen (toim.) 2012, 169.)

Graffitin perustuessa aina kirjaimiin tai sanaan on se useimmiten tekijänsä nimimerkki eli ”tagi”. Kyseisiä nimimerkkejä maalataan usein myös erimuodoissa perinteisten ja toteutukseltaan yksinkertaisten ”tagien” lisäksi. Graffitin lähtökohtana voi myös olla logojen, merkkien ja sanakuvien kirjoittaminen koristeellisesti maalaamalla. Graffiti on katutaiteen yksi alalaji, eikä katutaide tarkoita yksinomaan pelkkää graffitia. Katutaide siis pitää sisällään myös kaikenlaisen muun vastaavan kuvituksen ja kuvataiteen, joka kuitenkin poikkeaa graffitin rajatusta määritelmästä (Toiskallio 2020,13.)

Yleistettävissä olevaa graffitia ulkoisesti muistuttavat maalaukset, joihin ei kuitenkaan sisälly millään osa-alueella julkisuuden tavoittelua graffitiin kiinteästi kuuluvan alakulttuurin sisällä ja/tai ne eivät perustu kirjaimiin/sanaan eivät ole graffitia tässä opinnäytetyössä tarkoitettussa merkityksessä. Maalauksen tai kirjoituksen jäädessä määritelmän ulkopuolelle se saattaa silti ulkoapäin tarkasteltaessa näyttää samankaltaiselta, vaikka se ei täytäkään aiemmin mainittuja graffitille asetettuja reunaehtoja. Tällöin

maalajan sille määrittämä merkitys on erilainen. Tämän perusteella tällöin voidaan katsoa kyseessä olevan muu katutaiteen muoto, joka voidaan määritellä esimerkiksi seinämaalaukseksi, muttei tässä opinnäytetyössä tarkoitettu graffitiksi.

Edellä mainituista lähdemateriaalista tehdyistä yksittäisistä havainnoista voidaan muodostaa seuraavanlainen induktiivinen yleistys, siitä kuinka graffiti -termi määritellään:

"Graffiti on kirjaimiin tai sanaan perustuva kirjoitus tai maalaus, joka on nykymuodossaan pääsääntöisesti tehty kaupunkiympäristöjen erilaisten kiinteiden rakenteiden pinnoille. Siihen useimmiten sisältyy tekijänsä "nimimerkki" eli "tagi". Graffitin olemusta määrittäviin piirteisiin kuuluu siihen kiinteästi liittyvä oma alakulttuurinsa, jonka jäsenille kyseinen toiminta on usein myös elämäntapa. Graffitien tekemisen lähtökohdaksi on tavoite itsensä näkyväksi tekeminen graffitiin liitännäisen alakulttuurin sisällä. Tämä pyritään saavuttamaan graffitin julkisen näkyvyyden avulla." (Toiskallio 2020, 13-14. Ganter 2014, 22. Komonen 2012, 169. Ferrari 2000, 128-129)

Yllä mainittu määritelmä ei pyri graffitin olemuksen täydelliseen yleispätevään määrittelemiseen, vaan se on tehty vastaamaan tämän opinnäytetyön muuta sisältöä eli painottaen sitä, kuinka graffitimaalaus yleisesti ottaen näyttäytyy nykypäivän Suomessa lähdemateriaalin tarjoaman tiedon valossa asiaa tarkasteltaessa.

(Tässä työssä luvattonta ja luvallista graffitia ei ole eroteltu omiksi itsenäisiksi ilmiöikseen. Niiden on tulkittu olevan saman ilmiön kiinteästi vuorovaikutuksessa olevia eri osa-alueita, joten niiden piirteiden ilmenemisien voidaan katsoa olevan toisistaan riippuvaisia. Asiaa on tarkennettu tämän opinnäytetyön osiossa: "**3.1.2 Luvattoman- ja laillisen graffitin rinnakkaiselo, sekä vuorovaikutus**").

1.2.2 Rikoslaisissa määritelty vahingonteko

Opinnäytetyö käsittelee aihepiiriä, joka on muodostunut luvattoman ja siksi useimmiten rikokseksi määriteltävän toiminnan ympärille. Toiminnan lainvastaisuuden havainnollistamiseksi ja perustelemiseksi tässä alaosiossa on avattu rikoslaisissa (1889/39) määritellyn vahingonteko -käsitteen sisältö. Opinnäytetyö kuitenkin keskittyy kyseisen ilmiön tarkastelemiseen ihmistieteiden näkökulmasta.

Perusmuotoinen vahingonteko määritellään rikoslain (Rikoslaki 1889/39) 35 luvun 1 §:ssä. Perusmuotoisen vahingonteon tunnusmerkistö on määritelty laissa seuraavasti: "Joka oikeudettomasti hävittää tai vahingoittaa toisen omaisuutta, on tuomittava vahingonteosta". Kyseiseen rikokseen syyllistynyt voidaan tuomita sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi. (RL 35:1)

Mikäli tekoa voidaan kokonaisuutena arvostellen pitää törkeänä, sekä teko täyttää yhden tai useamman seuraavista **(1-3)** tunnusmerkistötekijöistä, on tällöin kyseessä törkeä vahingonteko: **(1)** vahingonteolla

aiheutetaan erittäin suurta taloudellista vahinkoa, **(2)** rikoksen uhrille on tämän olot huomioiden aiheutunut erityisen tuntuva vahinkoa tai **(3)** huomattavasti vahingoitettu omaisuus on historiallisesti tai sivistyksellisesti erityisen arvokasta.

Törkeään vahingontekoon syylistynyt rikosentekijä voidaan tuomita vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi. (RL 35:2)

Jos vahingonteko, huomioon ottaen vahingon vähäisyys tai muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikosentekijä on tuomittava lievästä vahingonteosta sakkoon. (RL 35:3)

1.2.3 Graffitisanastoa

"Tagi", "tägi", "täksy", "wraitti", "nimi", "sana": tyylitellysti kirjoitettu ja maalattu tekijän taiteilijanimimerkki.
"Piissi": iso ja monivärinen graffiti.
"Dubi", "dabi": kaksivärinen "piissi"-tyylinen graffiti, johon useimmiten käytetyt värit ovat valkoinen, hopea, kromi ja musta.
"Throw up": Graffiti, joka on tyyliltään "tagin" ja "piissin" välimuoto. "Piissinä" yksinkertaisempi isokokoinen graffiti, jossa on paksut ääriviivat ja yksivärinen täyttö.
"Rooftop": katolle maalattu graffiti.
"Sketsi", "linjat": paperille hahmoteltu, useimmiten "piissi"-tyylisen graffitin luonnos tai maalattavalle pinnalle etukäteen hahmotellut suuntaa antavat ääriviivat "piissille".
"Letteri": kirjain.
"Linjat", "lainit", "outlet": graffitin ääriviivat.
"Kolmedeet", "3D", "varjot": graffitissa esiintyvien kirjainten maalaamisessa käytetty visuaalinen tehokeino, joka luo niihin kolmiulotteisuuden vaikutelman.
"Kiilteet", "blinkit": usein valkoisella värillä tehtävä useimmiten "piissi"-tyylisen graffitin viimeistely, joka kuvastaa valon heijastumista kirjainten reunoilta.
"Tausta", "background", "bäkkäri": useimmiten "piissi"-tyylisessä graffitissa esiintyvien kirjainten taustamaalaus.
"Straight letter": graffiteissa käytetty yksinkertainen kirjaintyyli.

"Blokki", "block letter": graffiteissa käytetty kirjaintyyli, joka koostuu suurista ja laatikkomaisista kirjaimista.
"Bubble", "soft": graffiteissa käytetty kirjaintyyli, joka muodostuu pehmeistä ja pyöreistä kirjaimista.
"Heavy-metal": graffiteissa käytetty korostetun teräväkulmainen kirjaintyyli.
"Wild style": graffitimaalauksessa käytetty monimutkainen ja koristeellinen tyyli.
"Characteri", "chara", "kara": useimmiten "piissi"-tyylisen graffitin yhteyteen tai sen oheen maalattu hahmo.
"Fillit", "fillaaminen": graffitimaalauksen värittäminen tai sen alueen täyttäminen värillä.
"Kannu": spraymaalipurkki.
"Käppi": spraymaalipurkin suutin tai tussi.
"Tuubi": tussikynä.
"Inkki": muste tai tussikynä.
"Kuuma paikka": kaupunkien keskusta maalauskohteena.
"Spotti": maalauskohte.
"Päivämesta", "päivis": kohde, johon on luvallista maalata.
"Feimi": maine tai suosittu maalauskohte, jossa on paljon graffiteja.
"Galleria", "hall of fame (hof)": suosittu maalauskohte, jossa on paljon graffiteja.
"Lelu": graffitipiireissä aloittelijasta käytetty usein halventava nimitys.
"All-city": muille harrastajille näkyvä ja paljon kuuluisuutta saanut arvostettu graffitimaalari.
"Wraitteri": graffitin tekijä.
"Crew", "kreivi": toisensa tuntevien graffitimaalareiden ryhmä, joka toimii yhdessä.
"Buukki", "bookki", "blackbookki", "sketchbookki": kirja tai albumi, johon on kerätty kuvia ja/tai luonnoksia.

"Peinttaaminen": maalaaminen.
"Bommaaminen", "pommittaminen": "tagi"-tyylisten graffitien maalaaminen.
"Kännibommaus": "tagi"-tyylisten graffitien maalaaminen päihtyneenä.
"Lekojen keikkaus" tai "räkkääminen": maalien anastaminen kaupasta graffitien maalausta varten.
"Buff", "buffi", "buffaus", "buffaaminen": graffitien poistaminen puhdistamalla.
"Baittaaminen": toisen maalarin maalaustyylin luvaton kopioiminen.
"Maalauksen jyrääminen": graffitin maalaaminen, jonkun muun jo aikaisemmin tekemän maalauksen päälle.

(Toiskallio 2020, 10-11. Kalakivi 2018, luku SHIZ. Ganter 2014, 63. Komonen (toim.) 2012, 171, 174-176, 179, 183, 186, 189.)

2 TUTKIMUSMENETELMÄT

Kyseessä on tutkimuksellinen opinnäytetyö, jossa on käytetty kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Menetelmällisenä ratkaisuna on käytetty kuvailevaa kirjallisuuskatsausta koko työn osalta. Tutkimusmenetelmänä käytetty kuvaileva kirjallisuuskatsaus on tyyliltään narratiivinen.

Työ on kooste jo olemassa olevasta tiedosta, joten sen edellytyksenä on ollut, että aiheesta on ollut jo entuudestaan olemassa dokumentoitua tietoa. Työssä käytetty tutkimusmenetelmä on valittu työn toteuttamiseksi sen tutkimuskysymysten perusteella. Niiden näkökulmasta katsottuna aiheesta on kirjoitettu runsaasti sekä kotimaista, että kansainvälistä tietokirjallisuutta, mutta yksittäiset teokset usein keskittyvät tämän opinnäytetyön tutkimuskysymyksiä suppeampiin kokonaisuuksiin, joten niiden tieto on tästä näkökulmasta katsottuna hajanaista. Työn tarkoituksena on tiivistäen jäsentää tietoa helpommin käsiteltävään muotoon ja tehdä siitä johtopäätöksiä ja yhteenvetoja, jotka ovat vastauksia aiemmin esitettyihin tutkimuskysymyksiin.

Työn tarkoituksena on ollut selvittää ja arvioida käsiteltävänä olevan ilmiön nykytilaa. Laadullinen tutkimus tuottaa syvällistä ja tarkkaa tietoa aiheesta. Tutkimuskysymykset käsittelevät graffitimaalausta inhimillisenä toimintana ja laadullisella tutkimuksella saadaan syvällistä tietoa tutkimalla aihetta yksilön inhimillisestä näkökulmasta. Laadullisella tutkimuksella saadulla tiedolla voidaan myös ymmärtää tutkimuksen kohteen yksityiskohtia. Laadullinen tutkimus ei pyri ennakoimaan erilaisia tapahtumia, vaan ainoastaan kuvailemaan niitä. (Eskola & Suoranta 1998.)

2.1 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus menetelmällisenä ratkaisuna

Kuvaileva kirjallisuus katsaus on yksi yleisimmistä kirjallisuuskatsauksen käytetyistä muodoista ja se voi toimia myös itsenäisenä tutkimusmenetelmänä, siten kuin sitä on käytetty tässä opinnäytetyössä. Menetelmällisenä ratkaisuna kuvaileva kirjallisuuskatsaus soveltuu AMK:n ja muiden alempien korkeakoulututkintojen opinnäytetöihin, joilta ei edellytetä vaativampia menetelmäprosesseja. Se on luonteeltaan yleiskatsaus, jota ei ole rajattu tiukasti tarkoilla säännöillä. (Salminen 2011. Jyväskylän ammattikorkeakoulu: Opinnäytetyön ohjaajan käsikirja – Kirjallisuuskatsaukset, luettu 10.12.2020)

Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksen tietopohjana käytetään laajoja aineistoja, eikä niiden valintaa ole rajattu metodisilla säännöillä. Siinä tutkittavaa ilmiötä kuvataan laaja-alaisesti ja tarvittaessa luokitellaan sen ominaisuuksia. Tutkimuskysymykset ovat usein myös väljempiä, kuin muissa tutkimusmenetelmissä. (Salminen 2011)

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on yläkäsite, josta on eroteltavissa narratiivinen katsaus omaksi alakäsitteekseen. Se on metodisesti kevyin kirjallisuuskatsauksen muoto, jonka avulla pystytään antamaan

laaja kuva käsiteltävästä aiheesta järjestämällä alun perin epäyhtenäistä tietoa jatkuvaksi kokonaisuudeksi. Siinä voidaan käsitellä esimerkiksi aiheen historiaa ja kehityskulkua. (Salminen 2011)

2.2 Aineiston käyttö ja kuvaus

Opinnäytetyön tutkimusaineistona on käytetty ainoastaan avoimia lähteitä: aiheeseen liittyvää, sekä kotimaista, että kansainvälistä tietokirjallisuutta, artikkeleita, sekä entuudestaan dokumentoituja haastatteluja. Lähdemateriaali sisältää paljon tietokirjallisuutta, joka koostuu aihepiirin tutkimuskirjallisuudesta ja oppaista. Lisäksi työssä on käytetty uutisartikkeleita ja valokuvia toiminnan konkreettista todellisuutta havainnollistavien esimerkkien lähteenä.

Tämän opinnäytetyön tietopohjana käytetty tutkimuskirjallisuus käsittelee aihepiiriä laaja-alaisesti ja monitieteisesti. Käytettyyn tietopohjaan sisältyy runsaasti entuudestaan olemassa olleita dokumentoituja graffitikulttuuriin sidoksissa olevien henkilöiden haastatteluja. Tutkimuskirjallisuudessa haastatteluja on käsitelty aiemman tutkimustiedon valossa ja lukuisten yksittäistapausten pohjalta on kyetty yleistämisen kautta kuvailemaan millaista kyseinen toiminta pääsääntöisesti ja yleensä on. Lähdemateriaali sisältää lisäksi taidehistoriaa käsittelevää materiaalia. Työssä on käytetty myös kyseisen taidesuuntauksen ammattilaisten kirjoittamia aihepiirin harrastajille ja alempien korkeakoulujen kuvataiteen opetukseen suunnattuja oppaita. Oppaat avaavat graffitin maalausteknisiä piirteitä, jotka ovat keskeisiä toiminnan kokonaisuuden hahmottamisessa.

Ulkomaisesta kirjallisuudesta on hyödynnetty osioita, joissa käsitellään aihepiirin universaaleja ominaisuuksia, joten ne ovat myös sovellettavissa suomalaiseen alakulttuuripiiriin. Osa kirjallisuudesta keskittyy tarkastelemaan graffitiä luovallisena toimintana, joten sitä on hyödynnetty tässä tutkimuksessa sitä osin, kuin sen tieto on yleistettävissä graffiti-ilmiön kokonaisuuteen.

Alla mainitut lähteet **(1-5)** ovat olleet keskeisimmässä roolissa tämän opinnäytetyön tietopohjaa rakennettaessa. Ne on valittu, koska ne käsittelevät aihetta tämän opinnäytetyön tutkimuskysymysten näkökulmista. Niiden tieto perustuu tieteellisiin tutkimuksiin tai asiantuntijoihin, joten niitä voidaan pitää valituneina. Lähteet on valittu myös siten, että niiden sisällöt täydentävät toisiaan.

(1) Nuorisotutkija Pauli Komosen toimittama tutkimuksellinen artikkeli ”Graffitimaalarin vaiheet alakulttuurissa ja toiminnan luonne” (2012) on haastatteluja tietopohjanaan käyttävä yhteenveto, jossa yksittäistapausten pohjalta on tehty yleistys siitä millaista kyseinen toiminta ”pääpiirteissään ja usein on”. Artikkelin on osa laajempaa nuorisokulttuurien tutkimusten antologiaa nimeltä ”Katukulttuuri”, jossa käsitellään graffitin lisäksi muita nuorisoon yleisesti liitettyjä alakulttuurillisia ilmiöitä.

(2) "Luvallinen graffiti Helsingissä" -niminen tutkimus on julkaistu 2014 ja se perustuu luvallisten graffitiseinien käyttäjiä ja käyttöä koskevan kyselyn tuloksiin luoden kokonaiskuvaa graffitikulttuurin historiaan ja nykytilanteeseen. Siinä myös ennakoitaan suomalaisen graffitin kehityskulkua tulevaisuudessa. Siinä käsitellään luvallisen graffitin olemassaoloa luvattoman graffitin rinnalla. Aihetta tarkastellaan graffitin tekijöiden, sekä yhteiskunnan eri tahojen näkökulmista. Tutkimuksen on kirjoittanut Helsingin yliopiston sosiaalitutkija Mika Helin.

(3) "GRAFFITI" (2020) ja **(4)** "Graffiti School" (2013) ovat aihepiirin asiantuntijoiden kirjoittamia oppaita, jotka keskittyvät käsittelemään graffitia pääasiassa maalausteknisistä näkökulmista. Niissä on kuitenkin myös graffitia ilmiönä laajemmin käsitteleviä teoriaosuuksia. Niiden sisältö on pääosin yhtenäistä, mutta ne täydentävät toisiaan joiltain osin. Molemmat kirjat ovat kuvallisen ilmaisun ammattilaisten kirjoittamia. He ovat kuvataiteilija ja graafinen suunnittelija Juho Toiskallio (GRAFFITI), sekä saksalaisessa korkeakoulussa taidetta opettava Christoph "Chrish" Ganter (Graffiti School).

(5) Edellä mainittujen lisäksi tietopohjana on käytetty myös Antti Kalakiven kokoamaa teosta "Perintö", johon on koottu suuri määrä 1992-2017 välisenä aikana dokumentoituja haastatteluja ja graffitivalokuvia pääkaupunkiseudun alueelta. Se on kustantajansa mukaan yksi laajimmista suomalaista graffitikulttuuria sisältävistä dokumentoivista teoksista. Se ei ole tutkimuksellinen, vaan haastattelut ja valokuvat on koottu siihen historiallisina dokumentteina. Haastateltavat ovat olleet pitkään graffititoiminnassa mukana ja kertovat millaisena he itse ovat kokeneet graffitikulttuurin ja siihen liittyvän toiminnan, sekä sen muutoksista vuosien varrella. Haastatteluista on valikoitu tähän opinnäytetyöhön sisällöltään sopivimmat ja niitä on tarkasteltu edellä mainittuun tietokirjallisuuteen perustuvan tiedon valossa pyrkien täydentämään niillä ilmiön yleiskuvaa. Kyseisiä haastatteluja on käytetty tässä opinnäytetyössä viittaamalla niiden yksilöllisiin otsikointeihin selkeyden vuoksi.

Tässä opinnäytetyössä on käytetty myös lukuisia muita, kuin yllä mainittuja lähteitä, mutta niiden käyttö on ollut pienemmässä osassa edellä mainittuihin nähden suhteutettuna. Kaikki tässä opinnäytetyössä käytetyt lähteet on lueteltu osiossa "**LÄHTEET**".

3 KIRJALLISUUSKATSAUKSEN TULOKSET

Tässä osiossa on referoitu aihepiirin tietokirjallisuutta ja muita avoimia lähteitä soveltuvin osin tarkastelemalla aihetta tutkimuskysymysten näkökulmasta. Alun perin hajanaisesta tiedosta on koottu jatkuva kokonaisuus, jossa eri lähteet ”keskustelevat toistensa kanssa”.

3.1 Suomalaisen graffititoiminnan kehityskulku ja luonne

Tässä osiossa käsitellään ensin lyhyesti graffiti-ilmion kehitystä globaalilla tasolla, jonka jälkeen asiaa tarkastellaan suomalaisen graffitikulttuurin kehityksen näkökulmasta. Ilmion kehityskulkua käsitellään sellaisella tarkkuudella, joka auttaa ymmärtämään sen yleistä olemusta ja myöhemmin käsitettävää nykytilaa. Alaosioissa käsitellään ensin ilmion piirteisiin kiinteästi kuuluvaa lainvastaisuutta, jonka jälkeen pohditaan laillisen graffitin tulon vaikutusta graffiti-ilmion kehitykseen. Tämä osio on osittain pohjustusta myöhemmille osiolle, joissa aiheen nykytilaa käsitellään tarkemmin.

Nykymuotoinen graffiti on alun perin lähtöisin 1970 -luvun Yhdysvalloista New Yorkista, erityisesti Bronxin alueelta. Tuolloin nuorten, erityisesti afroamerikkalaisten keskuudessa oli syntynyt uudenlainen maalaustaiteellinen suuntaus, jossa maalattiin ”tagi”-tyylisiä graffiteja kaikenlaisiin käytettävissä oleviin julkisiin pintoihin. Tarkoituksena oli jättää muille näkyvä jälki omasta itsestään. Myöhemmin graffiti kehittyi nykyiseen monimuotoisempaan olemukseensa. Suomen graffiti piireissäkin usein käytetyssä slangissa on useita englannin kielestä alun perin lähtöisiä sanoja ja ilmauksia muistuttamassa toiminnan alkuperästä. (Toiskallio 2020, 10-11. Ferrari 2000, 128-129.)

Toiminta levisi pikkuhiljaa 1970- ja 1980-lukujen vaihteessa Eurooppaan. Leviämistä edesauttoi eri Euroopan maissa järjestetyt julkiset graffitinäyttelyt, jotka toivat ilmiötä enemmän suuren yleisön tietoisuuteen. Näin ollen sen merkittävyyttä omana taidesuuntauksenaan alettiin yhä enenevässä määrin tunnustaa yleisellä tasolla. (Toiskallio 2020, 25)

Graffiti saapui Suomeen 1980-luvulla pienen ryhmän ottaessa vaikutteita kyseisestä, silloin vielä tuoreesta alakulttuurillisesta muoti-ilmioistä. Osa suhtautui siihen siinä määrin vakavasti, että ”graffitihengen” voitiin katsoa tuolloin levinneen myös Suomeen. Silloin ajankohtaisen graffitin piirteistä tuli eräänlainen ajanjaksoon sidonnainen trendi myös sen varsinaisen merkityksen ulkopuolella, kuten kaupallisissa mainoksissa. (Toiskallio 2020, 26)

Kun graffiti oli vasta tekemässä jalansijaa Suomen rajojen sisäpuolelle, siihen liittyvä toiminta painottui pääsääntöisesti pääkaupunkiseudulle (Toiskallio 2020, 26.). Vuona 2020 julkaistun Kalakiven kirjoittaman ”Perintö” -historiikin olemassaolon itsessään voidaan katsoa kertovan siitä, kuinka Helsingin alueelle tuolloin muodostuneet graffitipiireissä kuuluisat maalauskohteet eli ns. ”feimit” ja ”galleriat” ovat säilyttäneet maineensa edelleen ja teokseen dokumentoiduissa haastatteluissa moni graffitiharrastaja

ilmaisee niiden tärkeää merkitystä omalle graffitiharrastukselleen. Myös Helin (2014, 28-30) toteaa tutkimuksessaan Helsingin "graffitipioneerien" olleen vaikuttamassa siihen millaiseen suuntaan kyseistä toimintakulttuuria on viety. Ne ovat suomalaisen graffitin kehityshistorian alkupaikkoja, joten niissä alun perin kehittyneillä graffitin piirteillä voidaan olettaa olleen osaltaan merkitystä siihen, millaiseksi kyseinen toimintakulttuuri oli muodostunut levittyään kattamaan koko Suomen alueen.

Kalakivi mainitsee teoksessaan (2020, luku Esipuhe) interreilauksen olleen yleisessä suosiossa suomalaisen graffityhteisön keskuudessa. Edellä mainittuun liittyen, myös Toiskallio (2020, 28) ottaa esille sen, kuinka suomalaisten graffitiharrastajien ulkomaareissut toivat Suomen graffitikulttuurin osaksi kansainvälistä vaikutteiden vaihtamiseen perustuvaa vuorovaikutusta. Kyseinen toiminnan kansainvälistyminen on vaikuttanut asenteiden ja tyylien muovautumiseen, muun muassa ensimmäisen suomalaisen graffitipiireille suunnatun harrastelijalehden "Gasmaskin" myötävaikutuksesta. Se oli saanut inspiraationsa suoraan ulkomaalaisista vastineistaan. Myös Kalakiven (2020, luku Heavy-mies hip-hop jutussa, luku Suuria maalauksia ajan kanssa) dokumentoimissa graffitiharrastajien haastatteluissa nousee esiin kansainvälisten vaikutteiden olleen osana suomalaisen toiminnan kehitystä. Tämä tapahtui suoraan yksittäisten henkilöiden vaikutuksesta tai välillisesti harrastajalehtien kautta.

Toiminnan laajeneminen ja kehityskulku on edennyt graffitipiirien uusien tulokkaiden ottaessa vaikutteita sen jo valmiiksi olemassa olleista piirteistä. Tieto on levinnyt alakulttuurin sisällä ihmisten, aihepiirin lehtien ja nykyisin siinä suurella osalla olevan internetin välityksillä. Internet toimii nykyisin, sekä tiedon välityskanavana aihepiiristä kiinnostuneiden ihmisten kesken, että alustana graffitimaalausten julkiseen esittelyyn. Esittely tapahtuu aihepiirin omilla nettisivuilla, sekä myös yleisessä käytössä olevissa sosiaalisen median palveluissa. Toiminnan luonteeseen sisältynyt keskinäinen kilpailu ja pyrkimys paremmuuteen on osaltaan kehittänyt toiminnan kokonaisuutta eteenpäin. Myös käytettyjen maalaustarvikkeiden keksiminen ja kehitys ovat olleet merkittävässä roolissa graffitikulttuurin kehityksessä ja leviämässä. (Toiskallio 2020, 13, 175. Komonen 2012, 172-173, 181. Kromi: FLICKS, luettu 10.12.2020)

3.1.1 Graffititoimintaan liittyvä laittomuus

Komosen toimittama (2012, 189-192) artikkeli yhdessä aiheen uutisoinnin (Koort 2018. Malminen 2013.) kanssa luo vaikutelman, jossa lainvastaisuus on olennainen osa koko graffiti -ilmiön olemusta, myös suuren osan sen pääasiallisesta sisällöstä eli graffitien maalaamisesta ollessa luvattonta toimintaa. Helin (2014, 20-21) toteaa tutkimuksessaan luvattoman graffitien maalaamisen olevan rikos, joka täyttää vahingonteon tai äärimmäisessä tapauksessa törkeän vahingonteon tunnusmerkistön. Toiminnan lainvastaisuus perustuu tällöin toisen omaisuuden luvattomaan vahingoittamiseen. Vahingonteon tunnusmerkistö on määritelty tämän opinnäytetyön osiossa: "**1.2.2 Rikoslaisissa määritelty vahingon- teko**".

Komosen toimittaman (2012, 176, 189-192.) artikkelin mukaan kiinnijäämisriski tiedostetaan tekijöiden keskuudessa ja toiminnan ollessa aktiivisesti käynnissä se pyritään pitämään salassa ulkopuolisilta. Piilottelua edistetään esimerkiksi toimimalla öisin ja poistumalla nopeasti paikalta pikaisen maalaamisen jälkeen. Myös maalauskohteet voivat valikoitua niiden valvonnan puutteen perusteella. Isompi porukka herättää enemmän huomiota, mutta vastaavasti sen avulla kyetään havaitsemaan ulkopuoliset tarkkailijat helpommin.

Rikoslaisissa määritellyn vahingonteon lisäksi graffitikulttuurin sisällä esiintyy myös muunlaisia ilmiöitä, joihin usein kuuluu lainvastaista toimintaa. Graffitimaalauksen aiheuttamaa kiinnijäämisen pelkoa pyritään usein lievittämään erilaisella päihteiden väärinkäytöllä. Usein tavoite saavutetaan alkoholilla, mutta myös laittomat huumausaineet ovat monelle maalariolle olennainen osa kokemusta. Päihtyneenä tehtyjen ja laadultaan usein normaalia heikotasoisempien ”tagi”-tyylisten graffitien tekemistä ilmaisemaan on muodostunut oma alakulttuurin sisäinen terminsä ”kännibommaus”. (Komonen (toim.) 2012, 178-179.) Eniten kyseiseen alakulttuuriin sidoksissa olevat henkilöt ovat useimmiten nuoria miehiä (Komonen (toim.) 2012, 169, 181, 192-193). Näiden seikkojen perusteella voidaan päätellä kyseisen alakulttuurin sisällä esiintyvän todennäköisesti myös paljon nuorten päihteidenkäyttöä.

Myös omaisuuden luvaton anastaminen on yleistä maalaustarvikkeiden hankinnassa. Isoihin ja värikkäisiin graffiteihin vaadittava tarpeisto usein ylittää lailliselta jälleenmyyntihinnaltaan sen mihin niitä maalaamaan aikovalla henkilöllä olisi varaa. Kyseinen ongelma useimmiten ratkaistaan anastamalla tarvikkeet spraymaaleja myyvistä kauppaosastoista. (Komonen (toim.) 2012: 190-191) Myös Kalakiven (2020, luku Jalat maassa, pää pilvissä) dokumentoimassa haastatteluissa graffiti harrastaja kertoo maalaajien usein anastaneen maalaustarvikkeensa. Aktiivisimmillaan anastuskeikkoja tehtiin viikoittain ja kilpailtiin siitä kuka saa parhaat tuotteet ensimmäisenä käsiinsä.

Kiinnijäämisen seurauksena luvattomasta graffitien maalaamisesta seuraa usein sakkoja tai jopa vankeutta, mutta niitäkin suuremmaksi rangaistukseksi useimmiten koituu tekijöille määrätty vahingonkorvaukset, jotka saattavat olla useita kymmeniä tuhansia euroja. Korvausten kertymistä hyvin havainnollistava esimerkki on graffitipiireissäkin kuuluisuutta saanut Turun käräjäoikeuden antama tuomio vuodelta 2006, jonka lehtileike löytyy myös toiminnan harrastajille suunnatuilta nettisivuilta. (Kromi: Aamulehti - 16.3.2006 - "Turun graffitiporukalle 90 000 euron vahingonkorvaukset". Skannattu Aamulehden lehtileike, luettu 10.12.2020)

Kyseisessä tuomiossa 19 -vuotiaalle miehelle määrättiin ehdollisen vankeusrangaistuksen ja yhdyskuntapalvelun lisäksi maksettavaksi noin 36 000 euron verran vahingonkorvauksia. Kyseinen summa muodostui yli 240:n erillisen, töhrimällä tehdyn vahingonteon korvauksista. Mies oli paikallisen graffitiporukan eli ”crew:n” johtohahmo. Porukkaan kuului myös seitsemän muuta nuorta. Yhteensä heille kaikille määrätty vahingonkorvaukset olivat yli 90 000 euroa. Edellä kuvatun kaltainen rikos on tekijäl-

leen helppo toteuttaa ja kyseisenlaisia rikoksia myös tehdään usein. Vastaavasti asianomistajille aiheutetut vahingot ovat usein mittavia, johtuen asianomistajien suuresta määrästä. (Kromi: Aamulehti - 16.3.2006 - "Turun graffitiporukalle 90 000 euron vahingonkorvaukset". Skannattu Aamulehden lehti-leike, luettu 10.12.2020)

3.1.2 Luvattoman- ja laillisen graffitin rinnakkaiselo, sekä vuorovaikutus

Vuona 1998 lanseerattiin suomalainen nollatoleranssilinja, jonka keskiössä oli Helsingin alueella suoranaisesti vaikuttanut Stop-töhryille kampanja. Toiminnan tarkoituksena oli poistaa graffitit katukuvasta ja monet graffitiharrastajat mieltävät sen olleen ainoastaan tehty kaupallisessa mielessä vartiointi ja puhdistuspalveluja tarjoavien tahojen etua ajatellen. Nollatoleranssin aktiivisimmasta vaikutusajasta puhutaan graffitiharrastajien keskuudessa joskus kuvainnollisena "sotana". Tästä on pääteltävissä graffitiharrastajien kokeneen sen jokseenkin perusteettomana hyökkäyksenä graffitia vastaan. Se myös kuvastaa ajanjakson merkittävyyttä suomalaisen toimintakulttuurin kehityshistoriassa. (Toiskallio 2020, 28)

Kalakiven (2020, luku Suuria maalauksia ajan kanssa, luku Graffiti pelasti ammattuurheilulta) dokumentoimat haastattelut avaavat graffitiharrastajien kokemuksia kyseiseen ajanjaksoon liittyen: Tuolloin oli havaittavissa muutos graffititoiminnan ilmapiirissä. Ennen graffiteja oli voinut tehdä vapaammin, mutta se muuttui jatkuvaksi varuillaan oloksi, joka saattoi johtaa jopa vainoharhaisuuteen asti. Vastapuolen (poliisin) kiinnostuksen ja tietoisuuden kasvaessa graffitia kohtaan, myös graffitiharrastajat alkoivat reagoimaan poliisin toimiin. Esimerkiksi spraymaalipurkeista alettiin poistaa etikettejä ennen maalaamista, jotta niiden myöhempi puhdistaminen sormenjäljistä helpottui ja kiinnijäämisen riskiä saatiin näin ollen vähennettyä (Kalakivi 2020, luku Jalat maassa pää pilvissä.)

Monet graffitiharrastajat kokivat, että aikaisemmin graffiti oli ulkopuolelta tarkasteltuna yleisesti ottaen nähty jokseenkin viattomana ilmiönä, mutta uudet linjaukset muuttivat näkökulmaa negatiivisempaan suuntaan. Osa maalaamisesta tapahtui jo tuolloin kyseistä tarkoitusta varten järjestetyissä luvallisissa kohteissa. Nollatoleranssilinjan myötä myös lailliseen graffitiin alettiin yleisesti suhtautua sitä vastustaen.

Asenteet luvallista graffitia kohtaan ovat kuitenkin heltyneet vuoden 2008 jälkeen, jolloin graffitin torjuntaan käytettyjä rahoja alettiin vasemmistoliiton aloitteesta ohjata enemmän kaupunkien ylläpitämiin luvallisiin graffitiseiniin (Toiskallio 2020, 28.) Maalauskohteista, joihin graffitien teko on laillista, käytetään alakulttuurin sisällä nimitystä "päivämesta" tai "päivis". Nimestys juontaa juurensa siitä, että kyseisissä kohteissa voi huoletta maalata päiväsaikaan ilman kiinnijäämisen riskiä. (Toiskallio 2020, 11)

Kaupunkien ylläpitämien toimien, kuten nollatoleranssin ja luvallisten graffitiseiniä olemassaolon voidaan katsoa kuvaavan muun yhteiskunnan asennetta graffitia kohtaan, joka oletettavasti vastavuoroisesti heijastuu graffitikulttuurin sisäisiin asenteisiin ulkopuolista yhteiskuntaa kohtaa. Helin (2014, 51)

toteaakin tutkimuksessaan nollatoleranssin olleen vaikuttamassa suomalaisen alakulttuurin kehitykseen ja nostaa esiin, kuinka sen loppuminen ja luvallisten seinien lanseeraus aiheutti hetkellisen nousun Helsingin kaupungin rakennuksista ja raitiovaunuista puhdistettujen luvattomien graffitien määrässä. Oletettiin, että kyseessä on nollatoleranssin loppumisen aiheuttamasta vapautuneisuuden tunteesta seurannut vastareaktio.

Kyseisten graffitien kokonaismäärä on kuitenkin pysynyt huomattavasti alhaisempana, kuin mitä se oli ennen nollatoleranssia, eikä siinä ole tapahtunut sen jälkeen suuria muutoksia. Myös Komosen (toim.) (2012, 191) artikkelissa mainitaan kuinka liian ankarat toimet graffitia kohtaan yhteiskunnan taholta voivat ajaa graffitiharrastajia muun yhteiskunnan ulkopuolelle. Tämän voidaan olettaa kiihdyttävän vastakkainasettelua ja kasvattavan kuvaannollista kuilua osapuolten välillä entisestään.

Helsingin poliisilaitoksen edustajan mukaan muissa Pohjoismaissa on havaittu, ettei luvallisilla graffiti-seinillä ole laitonta graffitia kokonaisuutena vähentävää vaikutusta. Hän uskoo asian olevan päinvastoin: luvallisissa kohteissa toiminnan aloittamisen aloituskynnys on matalampi, jolloin uudet visuaalisesti lahjakkaat maalajaajat joutuvat helpommin alttiiksi luvattomia graffiteja tekevien vaikutteille, koska luvallisiin kohteisiin maalaavat usein myös entuudestaan pitkään laittomasti graffiteja harrastaneet henkilöt. (Malminen 2013)

Kalakiven (2020, luku Heavy-mies hip-hop jutussa) dokumentoimassa haastattelussa ilmaistaan, kuinka laillisuudella ei ole kaikille maalareille juurikaan moraalista merkitystä. Sanktioihin kuitenkin suhtaudutaan yleisesti ottaen kielteisesti (Komonen (toim.) 2012: 190-191), joten laillisia seiniä voidaan olettaa suosittavan myös niiden riskittömyyden vuoksi ja tältä osin vähentävän luvattonta maalausta

3.2 Graffitien erilaiset visuaaliset tyylit ja maalaustekniikat

Graffitien maalaamisen ollessa ilmiön keskiössä, voidaan sen pääpiirteittäistä tuntemusta pitää edellytyksenä ilmiön kokonaisuuden hahmottamiseksi. Tässä osiossa ei ole tarkoitus opettaa maalaamista yksityiskohtaisesti, vaan kyseistä aihepiiriin osa-aluetta käsitellään sellaisella tarkkuudella, joka havainnollistaa, kuinka maalauksien visuaalisia piirteitä voidaan tulkita ja kuinka ne ovat vuorovaikutuksessa ilmiön muiden piirteiden kanssa.

Graffitien maalaaminen tapahtuu useimmiten käyttämällä erilaisia tussikyniä ja aerosolispraymaaleja. Kyseisiä menetelmiä käyttäen suurtenkin maalausten tekeminen on nopeaa ja onnistuu yhdeltä seisomalta. Usein graffiteja ensin luonnostellaan paperille kyseiseen tarkoitukseen varattuun luonnoskirjaan tai -vihkoon, jonka avulla maalaamisen alussa hahmotellaan ääriiviivat varsinaisella maalauspaikalla. Käytössä on lukuisia eri merkkisiä, sekä ominaisuuksiltaan erilaisia spraymaaleja, joihin on myös olemassa useita erillisesti nimettyjä eri suuttimia. Suuttimilla voi vaikuttaa maalattavan linjan paksuuteen ja muotoon. Monelle maalarelle on muodostunut oman tyylinsä ohella suosikki maalinsa ja suuttimensa.

Maaleja myös saatetaan joskus sekoittaa keskenään omien persoonallisten värisävyjen aikaansaamiseksi. (Toiskallio 2020, 13, 98-99, 109, 123-128. Ganter 2013, 26, 92-95)

Graffitit voidaan jakaa tyyllisesti kolmeen **(1-3)** eri perusmuotoon, joille on muodostunut omat nimityksensä graffitikulttuurin sisällä. Graffitiharrastajien hieman toisistaan eroavat näkemykset antavat vaikutelman, etteivät kyseisten termien merkitysten rajapinnat ole täysin vakiintuneita aiheuttaen niiden osittaista päällekkäisyyttä, mutta ne kuitenkin luovat pääpiirteittäiset säännöt maalausten luokitteluun. (Toiskallio 2020, 68-71)

(1) ”Tagi” on visuaaliselta toteutukseltaan kaikkein pelkistetyin graffitimuoto. Se on yksinkertaisesti kirjoitettu tai maalattu tekijänsä (yksittäinen maalari tai ryhmä eli ”crew”) nimimerkki tai sen osa, johon myös monimutkaisemmat graffitit usein ulkoasultaan perustuvat. ”Tagi” on tyyliltään yksivärinen, enemmän tai vähemmän koristeellinen kirjoitus. (Toiskallio 2020, 68)

Jokaiselle ”tagille” on pyritty kehittämään oma tunnistettava tyylinsä ja monen harrastajan graffitiin sidonnainen identiteetti muodostuu henkilökohtaisen ”tagin” ympärille. Ryhmällä on yleensä yksi yhteinen sitä kokonaisuutena kuvaava ”tagi” ja sen jäsenillä omat henkilökohtaiset ”taginsa”. Kirjaimet ovat ohuita linjoja ilman muita visuaalisia tehokeinoja. Ainoastaan käytettyjen kirjainten tyylielty ulkoasu erottaa sen perusmuotoisesta kirjoituksesta. Useimmiten graffitimaalaus aloitetaan ”tagien” maalaamisella ja maalaustaidon kehittyessä siirrytään monimutkaisempiin toteutuksiin. (Toiskallio 2020, 68. Ganter 2013, 26-39)

Kuva 2. Muuramen luvalliseen katutaideseinään maalattu "tagi" (teksti: "Royals"). "Tagi" on eräänlainen taiteilijansa (yksittäinen maalari tai ryhmä eli "crew") henkilökohtainen "nimimerkki", jonka ympärille saman tekijän/tekijöiden maalaamat visuaalisesti monimutkaisemmatkin graffitit usein rakentuvat (Kuva 4). (Toiskallio 2020, 68) (kuva: Santeri Salovaara)

(2) "Throw up" on visuaaliselta toteutukseltaan "tagia" astetta monimuotoisempi. Sen yksiväriset kirjaimet on maalattu pelkistetyksi suureen kokoon ja niiden linjat on rajattu yksivärisesti. Ne voivat olla toteutettu myös pelkkiä ääri viivoja käyttäen ilman väritystä. Kirjaimissa käytetään joskus myös varjostuksia. (Toiskallio 2020, 69. Ganter 2013, 40-50)

Kuva 3. Kuopiossa Saarijärven tunnelin luvalliseen graffitiseinään maalattu "throw up"-tyylinen pienhkö graffiti. Sen kirjaimet ovat pelkistettyjä ja täytetty yksivärisesti. Kyseisellä tyylillä maalauksen tekeminen on suhteellisen nopeaa. (kuva: Santeri Salovaara)

(3) "Piissi" muistuttaa ulkoiselta olemukseltaan "throw uppia", mutta on toteutukseltaan monipuolisempi. Sen suureen kokoon maalatut kirjaimet on aina väritetty sisältä ja rajattu ääriviivoin. Kirjainten lisäksi siihen on usein maalattu värikäs tausta luomaan kontrastia. Kirjainten ääriviivojen viimeistelyyn käytetään usein varjostuksia tai muita visuaalisia tehokeinoja, jotka tuovat kirjaimia irti taustasta. Maalarit usein kehittelevät omia tunnistettavia tyylillisiä maalauskeinoja, sekä yksityiskohtia, jotka kuitenkin usein pohjautuvat yleisimpiin käytettyihin tyylillisiin tehokeinoihin, sekä visuaalisiin efekteihin. Niillä on alakulttuurin sisällä omat nimityksensä.

Erilaiset tyylit ovat osa graffitin ilmaisua, jolla pyritään luomaan katsojalle erilaisia vaikutelmia, sekä "tunnetiloja". Esimerkiksi korostetulla teräväkulmaisuudella aikaansaatu "piikikkyys" luo maalaukseen räväkän yleisvaikutelman, josta voi olla aistittavissa "uhkaavuutta", kun taas pyöreät pilvimäiset muodot usein mielletään rauhallisuuteen viittaaviksi. Yleisimmät graffitien tyylilliset tehokeinot ja visuaaliset efektit on lueteltu tämän opinnäytetyön "1.2.3 Graffitisanastoa" osuudessa. (Toiskallio 2020, 70-71. Ganter 2013, 51-91)

Kuva 4. Muuramen luvalliseen katutaideseinään maalattu "piissi". Aiemmassa kuvassa (Kuva 2) näky-
nyt "tagi" on maalattu "piissin" yhteyteen. Sekä "tagi", että "piissi" perustuvat ulkoasultaan samoihin
kirjaimiin/sanaan (teksti: "Royals"), vaikka niiden visuaalinen ilme poikkeaaakin toisistaan huomattavasti.
Saman graffitin yhteydessä esiintyvät useammat eri "tagit" voivat oletettavasti kertoa niiden takana
olevien henkilöiden/ryhmien välisistä sidoksista. (kuva: Santeri Salovaara)

Kuva 5. Muuramen luvalliseen katutaideseinään maalattu ”piissi”, joka sisältää monia erilaisia visuaalisia yksityiskohtia. Maalaajan persoonallinen tyyli tekee siitä muista erottuvan ja siten helposti tunnistettavan. Kyseiseen ”piissiin” on maalattu monikerroksinen tausta, joka luo kontrastia kirjaimiin nähden. Tämä luo vaikutelman, jossa kirjaimet ”tulevat paremmin esiin”. Kirjainten muodoissa on vaikutteita ”heavy metal” -tyylistä, johon kuuluva teräväreunaisuus luo maalaukseen ”räväkän” ja ”vaarallisen” yleisvaikutelman. Kirjainten kaksivärisyydellä ja reunojen rajaamisella on luotu kolmiulotteinen vaikutelma, jota täydennetään varjostuksilla. Erilaiset visuaaliset efektit, kuten kirjainten kiilto/kimallus viimeistelevät maalauksen ulkoasun. (kuva Santeri Salovaara)

Kuva 6. Muuramen luvalliseen katutaideseinään tehty "piissi", jonka keskiöön on maalattu hahmo eli "characteri"/"chara". Persoonallinen ja tuttuja piirteitä omaava piirroshahmo on seikka, johon ulkopuolinen katsoja oletettavasti kohdistaa huomionsa graffitia katsoessaan. Harrastajien keskuudessa niiden kuitenkin usein mielletään olevan pelkkä lisäkoriste maalauksen kokonaisuudessa, eikä sen pääsisältö. Maalauksen keskiössä olevat hahmot voivat näyttää tutuille monen ohikulkijan silmissä, mutta taiteilija on kuitenkin usein antanut hahmojen olemukselle omanlaisensa tyyllisen ilmeen. Graffiteissa käytetyt hahmot eivät usein ole maalajaan alkuperäisiä, vaan ne saavat usein inspiraationsa populaarikulttuurista, kuten sarjakuvista tai piirrossarjoista. Näin ollen useat eri maalajat voivat käyttää samankaltaisia hahmoja töissään ilman, että sen katsottaisiin olevan toisen tyylin luvatonta kopiointia. (Ganter 2014, 83-86) (kuva: Santeri Salovaara)

Kuva 7. Yksinkertaista "piissää", joka on toteutettu pääasiassa kahdella värillä (useimmiten valkoinen/hopea/kromi ja musta), kutsutaan myös joskus "dubiksi" tai useimmiten puhutaan "kromeista", "silvereistä" tai "kromimustista". Kyseinen tyyli muodostui omaksi alalajikseen Iso-Britanniassa 1980- ja 1990 -lukujen vaihteessa, jonka jälkeen sen merkitys itsenäisenä tyylinä on yleistynyt myös muualla. (Toiskallio 2020, 69) Tässä Kuopiossa Haapaniemen tunnelin luvalliseen graffitiseinään maalatussa "piississä" on käytetty myös sinertävää väriä luomaan efektiä kirjainten reunoille. (kuva: Santeri Salovaara)

3.3 Graffitikulttuurin sosiaalinen rakenne ja arvomaailma

Tässä osiossa käsitellään ensin yleisellä tasolla graffitikulttuurin sosiaalisia piirteitä. Aloitus toimii pohjustuksena sitä seuraavalle alaosiolle, jossa tarkastellaan graffitimaalausten tarkempaa merkitystä alakulttuurin henkilöille. Molemmat osiot tarkastelevat yhdessä graffitikulttuuriin kuulumisen ja erityisesti siihen liittyvän graffitimaalaamisen merkityksiä ja syitä ja samalla luovat yleiskuvaa ilmiön kokonaisuudesta.

Komosen toimittamassa (2012, 180.) artikkelissa käy ilmi graffitikulttuurin sosiaalisen koostumuksen olevan hyvin heterogeeninen ja maalareiden taustojen poikkeavan toisistaan merkittävästi. Komosen mukaan henkilön yleinen kiinnostuneisuus alakulttuureja kohtaan voi merkitä hänen olevan potentiaalisesti yhtäaikaisesti liitännäinen useaan erilaiseen alakulttuuriin. Graffitikulttuuriin itsenäisesti kuuluvaksi mieltävät henkilöt kokevatkin useasti kuuluvansa useampaan erilaiseen alakulttuuriin yhtäaikaisesti.

Kyseisen artikkelin (Komonen 2012, 180-183) tietopohjana käytetyissä haastatteluissa graffitikulttuurin jäseniksi itsensä mieltävät henkilöt kertovat kyseisen alakulttuurin sosiaalisen koostumuksen epäyhtenäisyydestä: graffitien ympärille muodostuneeseen sosiaaliseen piiriin kuuluu myös henkilöitä, joiden

mielletään "wraittereiden" (graffitiharrastajien) lisäksi olevan samaan aikaan muun muassa "rokkareita" tai "punkkareita". Kyseisten nimitysten kuvaamien henkilöiden usein ajatellaan edustavan omia erillisiä alakulttuurejaan.

Muista alakulttuureista voi myös olla otettu vaikutteita, kuten ulkoisia elementtejä ilman, että vaikutteita ottanut taho kokee itseään siihen muuten kuuluvaksi. Osa haastateltavista kertoi hip hop -alakulttuuriin yleisesti liitettyjen vaatteiden käyttämisestä ilman, että he mielsivät muuten kuuluvansa hip hoppiin liitännäiseen alakulttuuriin.

Ryhmän yhtenäisyyttä määrittävinä tekijöinä nähtiin erilaiset ryhmän sisällä jaetuiksi koetut toiminnan luonteeseen kuuluvat sosiaaliset piirteet, kuten "näyttämisen tarve" ja "tietynlainen kapinahenkisyys". Sosiaalisessa koostumuksessa yhtenäistävänä tekijänä nousi esiin miesten määrällinen yliedustus naisten määrään nähden. Haastateltavat uskoivat naisten vähäisemmän määrän syyn olevan toiminnan "vaarallisessa" ja lainvastaisessa luonteessa, jonka ei uskottu lähtökohtaisesti kiinnostavan naisia yhtä paljon kuin miehiä. Naisten osallisuuden oli koettu tapahtuvan usein kyseisissä piireissä jo aiemmin olleen miehen välityksellä. Haastateltavat kuitenkin suhtautuivat naisten toimintaan osallistumiseen yhteisen myönteisesti.

Yksilön eri vaiheista graffitikulttuurin sisällä voidaan muodostaa jatkuva kokonaisuus tarkastelemalla graffitimaalareita toiminnan aloittamisen ja lopettamisen aikavälillä. Graffitimaalarin niin sanottu "ura" alakulttuurin sisällä on usein monivaiheinen ja sen rakenne ja koostumus muistuttavat toisiaan eri yksilöiden välillä asiaa tarkasteltaessa. Useimpien haastateltavana olleiden harrastajien välillä oli havaittavissa samankaltainen kaava toiminnan kehittämisessä. Yleistäen voidaan sanoa, että graffitimaalaus aloitetaan useimmiten nuorena ja toiminnan aktiivisuus hiipuu progressiivisesti yksilötasolla henkilön varttuessa ja samalla myös hänen sidonnaisuutensa kyseiseen alakulttuuriin heikkenee. (Komonen (toim.) 2012, 192-193)

Kalakiven (2020, luku SHIZ, luku Zeuksen poika) dokumentoimissa Helsingissä pääsääntöisesti vaikuttaneiden graffitimaalareiden haastatteluissa mainitaan graffitiin sidonnaisen alakulttuurin sisällä vallitsevasta hierarkiasta, jonka arvomaailma perustuu graffitimaalareiden henkilökohtaiseen maalaustaidon tasoon. Tämä käy ilmi taitavampien maalareiden tekemien graffitimaalausten lähtökohtaisena asettamisena arvojärjestelmän asteikossa heikompitasoisten maalausten yläpuolelle. Käytännössä parempien maalausten suurempi arvostus näkyy siten, ettei niitä lähdetä yhtä helpoin perustein peittämään maalaamalla alkuperäistä huonompia niiden päälle. Paremmat maalarit ovat kuitenkin etuoikeutettuja maalaamaan heikotasoisten maalausten päälle. Päinvastainen toiminta nähdään tuomittavana, mutta sitä tapahtuu joskus myös vahingossa.

Edellä mainitun perusteella voidaan olettaa taitavimpien maalareiden saavan enemmän näkyvyyttä erityisesti suosituimmissa maalauskohteissa eli ns. "feimeissä" ja "gallerioissa", joiden määrä ja siten

myös niihin kerralla mahtuvien graffitien enimmäismäärä on rajallinen. ”Feimit” ja ”galleriat” ovat graffitimaalareiden keskuudessa muita maalauskohteita suosituimpia (Toiskallio 2020, 11) ja niiden suosio mahdollistaa, niihin maalattujen graffitien tavallista paremman näkyvyyden muille. Näin ollen maalarin henkilökohtaisen maalaustaidon voidaan katsoa osaltaan vaikuttavan siihen, kuinka paljon hän saa näkyvyyttä alakulttuurin sisällä.

Edellä mainittua seikkaa tukee myös edellä mainitussa Komosen toimittamassa (2012, 181.) artikkelissa oleva maininta siitä, kuinka erilaisissa aihepiirien tutkimuksissa on toistunut keskeisenä seikkana graffitimaalauksen laadun ja näkyvyyden arvostus. Taitavimmat ja näkyvimmat maalarit ovat alakulttuurin sisäisessä hierarkiassa tällöin kaikkein korkeimmalla. Osallisten muiden henkilökohtaisten ominaisuuksien, kuten etnisen taustan tai sosioekonomisen aseman ollessa toissijaista.

Aiemmin mainitun Kalakiven (2020, luku SHIZ) dokumentoiman haastattelun mukaan suomalaisen graffitikulttuurin koetaan kuitenkin muuttuneen siten, ettei paremman maalarin etuoikeuteen perustuvasta säännöstä enää välitetä yhtä paljon, kuin aikaisemmin, vaan uusia graffiteja maalataan aikaisemmin tehtyjen päälle maalausten tasosta välittämättä. Tarkoitettaessa graffitimaalauksen tekemistä, jonnekin muun jo aikaisemmin tekemän maalauksen päälle alakulttuurin sisällä käytetään tällöin ilmausta ”maalauksen jyrääminen”.

Graffitikulttuurin sisäisen arvomaailma vaikuttaa myös maalauskohteen omistusmuodon merkitykseen: julkisessa omistuksessa olevia maalauskohteita suositaan enemmän ja ne nähdään moraalisesti hyväksyttävämpänä, kuin yksityisessä omistuksessa olevat (Komonen (toim.) 2012, 191.) Asia tulee ilmi myös Kalakiven (2020, luku Heavy-mies hip-hop jutussa) dokumentoimassa Suomen graffitimaailmassa jo pitkään osallisena olleen graffitimaalarin haastattelussa. Haastateltava ilmaisee, kuinka maalauskohteen valintaa voi osaltaan myös ohjata kriittisyys markkinataloutta ja siihen kiinteästi kuuluvaa omaisuuden rahallista arvottamista kohtaan. Tällöin julkisessa omistuksessa olevia pintoja suositaan maalaajan oman henkilökohtainen arvomaailma ja toiminta kohtaavat toisensa.

Myös Komonen (2012, 189) mainitsee ei-kaupallisuuden kuuluvan perinteisesti graffitin imagoon. Komosen mukaan osa graffitin tekijöistä, kuitenkin pyrkii jossain vaiheessa ”uraansa” graffitimaailmassa kaupallistamaan oman maalaustoimintansa. Perinteisemmin graffitiin suhtautuvat harrastajat usein kokevat tämän vääristävän graffitin ulkoista imagoa yleistämällä käsitystä graffitimaalajien taloudellisen hyödyn tavoittelusta toiminnallaan.

Laittomaan graffitimaalauksen riskit liittyen kiinnijäämiseen ja sen seurauksiin tiedostetaan harrastajien keskuudessa. Maalareiden suhtautuminen rikosoikeudellisiin seuraamuksiin on vaihtelevaa. Pienempiä sakkomaksuja pidetään asiaan kuuluvina ja eräänlaisena laittoman harrastuksen harrastemaksuna. Aiemmin mainitun Turun tapauksen kaltaisia kovempia tuomioita pidetään pääsääntöisesti kohtuuttomina. Kohtuuttomuusajatus perustellaan tekijöiden vähävaraisuudella. (Komonen (toim.) 2012: 190-

191. Kromi: Aamulehti - 16.3.2006 - "Turun graffitiporukalle 90 000 euron vahingonkorvaukset". Skannattu Aamulehden lehtileike, luettu 10.12.2020) Osa toiminnan harjoittajista pitää tässä työssä aiemmin mainittua graffiti toimintaan liittyvää maalaustarvikkeiden luvatonta anastamista olennaisena osana sen kokonaisuutta ajatellen, sillä pyörihän se jo muutenkin valmiiksi laittomuuksien ympärillä. (Komonen (toim.) 2012, 190-191.)

Edellä mainittuihin seikkoihin perustuen voidaan yleisesti ottaen todeta, että graffitikulttuurin sisällä siihen liitännäisiin laittomuuksiin suhtaudutaan yksilötasolla vaihtelevasti. Edellä mainittu tieto myös luo aiheesta yleiskuvan, jossa graffitikulttuurin arvomaailma perustuu siihen liitännäisen ympäristön ja olosuhteiden muovaamaan yksilöiden henkilökohtaiseen oikeustajuun, eikä se suoraan pohjaudu yhteiskunnan yleisiin normeihin, kuten siihen mikä on laillista ja mikä ei. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että graffitikulttuurin ja muun yhteiskunnan moraaliset käsitykset olisivat aina lähtökohtaisesti ristiriidassa keskenään.

3.3.1 Graffitin merkitys alakulttuurin jäsenille

Komosen toimittamassa (2012, 181.) artikkelissa mainitaan, kuinka kyseisen aihepiirin eri tutkimuksissa on usein noussut esiin graffitimaalausten näkyvyyden ja laadun merkitys. Näiden seikkojen tärkeys perustuu siihen, että graffitimaalari pyrkii maalauksensa näkyvyyden, sekä paremman tason tavoittelulla saavuttamaan itselleen korkeampaa arvoasemaa alakulttuurin sisäisessä hierarkiassa.

Myös Kalakiven (2020, luku Heavy-mies hip-hop jutussa) dokumentoiman haastattelun sisältö jatkaa osaltaan tätä Komosen mainitsemaa yhtenäistä linjaa. Haastateltavana ollut elämänsä aikana pääsääntöisesti Helsingin alueella vaikuttanut graffitimaalari kuvailee pyrkivänsä graffitimaalaustyyliinsä siihen, että siitä käy ilmi sen tekijä. Tavoitteeseen päästäkseen lopputuloksen on oltava riittävän selkeä, jotta se olisi ulkopuolisille luettava.

Kalakiven (2020, luku Heavy-mies hip-hop jutussa, luku Suuria maalauksia ajan kanssa) dokumentoimissa graffitimaalareiden haastatteluissa nousee esiin myös muita erilaisia syitä kiinnostukseen graffitiin kohtaan. Haastateltavien ilmaisemia syitä olivat muun muassa mielenkiinto sen estetiikkaa kohtaan, taiteellinen kunnianhimo, tarve luoda ympäristöönsä jotain oman näköistä, sekä halu kehittyä siinä. Graffitimaalausten koetaan tuottavan iloa tekijälle itselleen, sekä muille kyseisen ympäristön saman henkisille ihmisille. Graffitiharrastuksen on koettu tuoreeltaan tarjoavan vapauden ja kaveruuden tunteita, jotka jälkikäteen tarkasteltuna näyttäytyivät valheellisina. Myös kiinnijäämisen pelon tuoma jännitys koetaan olevan keskeinen motivaattori kyseiseen toimintaan, joten sen voidaan olettaa saavan aikaan laittomia maalauskohteiden suosimista luvallisten seinien sijaan. Edellä mainittu seikka nousee esiin myös poliisin edustajan näkökulmassa (Malminen 2013.)

Liian tiukan valvonnan on kuitenkin koettu olevan motivaatiota laskeva tekijä (Kalakivi 2020, luku Suuria maalauksia ajan kanssa.) Valvonnan ja sanktioiden lisääntyminen, sekä tunne siitä, että myös vastaapuoli (poliisi) on ajan tasalla graffititoiminnan sisällöstä lisäsi harrastajien kiinnijäämisen pelkoa. Edellä mainittujen seikkojen yhteisvaikutus laskee motivaatiota laittomaan maalaamiseen. Tästä on pääteltävissä, että laittomuus ja siitä seuraava teoreettinen mahdollisuus jäädä kiinni voivat lisätä toiminnan houkuttelevuutta, mutta sanktioiden suuruuden ja kiinnijäämisriskin ylittäessä tietyn tason se saattaa vastaavasti alkaa laskea motivaatiota. Myös Komonen (2012, 191) tuo ilmi kuinka tiukan kontrollin koettiin toimivan pelotteena ja siten haittaavan graffititoimintaa. Graffiti harrastajat kokivat liian tiukan kontrollin liioitteluna ja siten epäoikeudenmukaisena.

Graffiti voi toimia myös kanavana erilaisten mielenilmausten toteuttamiseksi, vaikka tämä onkin lähtökohtaisesti toissijainen funktio sen kokonaisuutta ajatellen. Haastateltava kertoo, kuinka julkisessa omistuksessa oleviin kohteisiin keskitetty maalaaminen voi olla eräänlainen kritiikki vallitsevalle talousjärjestelmälle, jolla maalari pyrkii näyttämään muille välinpitämättömyyttään sitä kohtaan. (Kalakivi 2020, luku SHIZ)

Kalakiven (2020, luku Heavy-mies hip-hop jutussa) dokumentoimassa graffitiharrastajan haastattelussa ilmenee, kuinka henkilön elämään kuuluva musiikki- ja graffitimaailman vuorovaikutus voi luoda oman yhtenäisen kokonaisuutensa, joilla on omanlaisensa merkitys aihepiirien harrastajalle. Graffiti on tällöin vain yksi osa tätä kokonaisuutta. Musiikin kuuntelu voi osaltaan vaikuttaa graffitiharrastuksen aloittamiseen, sekä inspiroida graffitimaalausten ulkoasun sisältöä. Musiikin kuuntelun ja graffitimaalauksen valmiiksi saamisen on koettu aiheuttavan samankaltaista mielihyvää, jolloin molemmat toiminnot ovat innoittaneet toinen toistaan muodostuen eräänlaiseksi omaksi kokonaisuudekseen.

Myös aiemmin mainitussa Komosen (2012, 180-183.) toimittamassa artikkelissa käsitellään graffitin yhteyttä tietyn tyyliuuntauksen musiikin ympärille muodostuneeseen ilmiöön. Artikkelissa mainitaan, kuinka graffitia määriteltäessä sitä on usein pidetty yhtenä hip hop-ilmiön neljästä osa-alueesta (MC eli ”räppääminen”, DJ-toiminta, sekä breakdance -tanssityyli), jolloin hip hopin ja graffitin ajatellaan luovan oman yhtenäisen merkityksen harrastajilleen. Vaikka niillä omat liittymäpintansa onkin, graffiti on ajallisesti tarkasteltuna muodostunut aikaisemmin ja se usein koetaan itsenäisenä ilmiönä siihen liitännäisten henkilöiden näkökulmasta katsottuna. Myös Toiskallio (2020, 26) toteaa graffitin saavan usein inspiraationsa myös muista alakulttuurillisista ilmiöistä ja korostaa eroa hip hopin ja graffitin välillä vedoten hip hop -ilmiön enemmän kaupalliseen luonteeseen.

Edellä mainitussa Kalakiven (2020, luku Heavy-mies hip-hop jutussa) dokumentoimassa haastattelussa inspiraationa graffitin maalaamiseen toimi hip hopin sijaan siitä paljon poikkeava raskas heavy-musiikki. Haastateltava kertoi kuuluvansa graffitipiireissä vähemmistöön kyseisen mieltymyksensä suhteen, mutta tämän perusteella voidaan todeta, ettei graffitin ja musiikillisen maailman yhteinen merkitys

rajoitu pelkästään hip hoppiin, vaikka se suuressa osassa siinä onkin. Monella eri musiikillisilla tyyli-suunnilla voidaan katsoa olevan oma alakulttuurinsa ja tässä opinnäytetyössä aiemmin mainittu henkilöiden potentiaalinen taipumus kuulua yhtä aikaa useampaan eri alakulttuuriin, myös tukee tätä näkemystä (Komonen toim. 2012, 180.)

Samalla tavoin kuin musiikki myös graffitimaailman ja erilaisten päihteiden käytön yhdessä muodostama kokonaisuus voi luoda siihen osalliselle henkilölle omanlaisiaan merkityksiä. Kuten tässä työssä on edellä mainittu, on päihteiden käytöllä merkittävä rooli graffitikulttuurin sisällä. Osalle henkilöistä päihteiden käyttö itsessään on jopa graffitimaalauksesta keskeisempi osa ja syy kyseiseen yhteisöön kuulumisessa, jolloin heidän graffitille määrittämänsä merkityskin poikkeaa tavanomaisesta. Kyseisenlaisten henkilöiden tosiasiallista kuulumista yhteisöön usein kyseenalaistetaan muiden, enemmän maalaukseen keskittyvien yhteisön jäsenten toimesta. (Komonen (toim.) 2012, 178-179.)

Sekä Kalakiven (2020, luku Heavy-mies hip-hop jutussa, luku Suuria maalauksia ajan kanssa) dokumentoimissa haastatteluissa, että aiemmin mainitussa Komosen (2012, 181.) toimittamassa artikkelissa käy ilmi, että harrastuksen aloittamiseen johtanut kiinnostus aihepiiriä kohtaan voi syntyä ympärillä olevien ihmisten ja heihin liittyvien sosiaalisten suhteiden vaikutuksesta. Tietyssä sosiaalisessa piirissä jo entuudestaan tunnettu henkilö voi alkaa saamaan siinä entistä enemmän näkyvyyttä tekemiensä graffitien ansiosta tai kuuluisuutta saaneen nimimerkin ("tagin") takana oleva entuudestaan tuntematon henkilö voidaan kokea kiehtovana. Graffititoiminnan aloittaminen voi olla seurausta kyseisen kaltaista mainetta saaneiden henkilöiden ihailusta ja siitä seuranneesta halusta tulla heidän kaltaisekseen. Ihailun tarpeesta on seurannut ns. näyttämisen halu, joka on vienyt toimintaa ryhmän sisällä kilpailullisempaan suuntaan.

Kalakiven (2020, luku Suuria maalauksia ajan kanssa, luku Graffiti pelasti ammattiurheilulta) dokumentoimissa haastatteluissa ilmenee, kuinka henkilökohtaiseen "tagiin" perustuva graffiti-identiteetti on "alter ego", joka ei välttämättä näy arkielämässä, mikäli sellaiseen on edes aikaa. Aktiivisimmilla maalareilla kyse oli "kaksoiselämästä", jonka toinen puoli kuluu maalaten ja toinen nukkuessa. Toiskallio (2020, 13) kuitenkin mainitsee graffitimaalauksen olevan osalle myös arkipäiväiseen harrastustoimintaan verrannollista toimintaa ilman syvällisempää merkitystä.

Kalakiven (2020, luku Heavy-mies hip-hop jutussa, luku Suuria maalauksia ajan kanssa, luku Graffiti pelasti ammattiurheilulta) dokumentoimat haastattelut luovat kuvaa toimintakulttuurista, jossa vakavammin asiaan suhtautuville oman "tagin" näkyvyyden tavoittelu on graffititoiminnan keskiössä, mutta sen keinot kuitenkin eroavat kulttuurin sisällä. Suuri osa aloittaa graffitimaalauksen nuorena ja usein omaan toimintaan aletaan suhtautumaan vakavammin siinä kehittymisen myötä. Osa harrastajista siirtyekin aikuistuttuaan tekemään vastaavanlaista toimintaa ammattinaan kuten graafista suunnittelua yms. Tällöin toiminnan merkitys myös luonnollisesti muuttuu samalla.

Luvottomassakin graffitissa on havaittavissa eroavaisuuksia ”ammattimaisemman” ja ”vähemmän ammattimaisen” graffitin välillä. Osa harrastajista suhtautuu graffitiin, kuin ammattiin jo alusta pitäen. Tällöin maalaamisen lopputuloksen laatuun suhtaudutaan vakavammin ja sen ajatellaan olevan maalauksen olemassaolon syytä ja toiminta-ajatusta tärkeämpää. Kyseessä on siis eräänlainen kunniakysymys. Tällöin graffitimaalarin saama maine perustuu korkeatasoisimpiin maalauksiin, jotka herättävät huomiota poikkeamalla normaalista. Tärkeää on kuitenkin myös, että itse maalausprosessi on maalajalle itselleen mieluisa. (Kalakivi 2020, luku Heavy-mies hip-hop jutussa, luku Suuria maalauksia ajan kanssa, luku Graffiti pelasti ammattiurheilulta)

Vastaavasti ”vähemmän ammattimaisen” maalaustoiminnan piirteisiin kuuluu huomion hakeminen maalaustoiminnalla, jossa määrä on laatua tärkeämpi. Huomio herätetään tällöin maalausten runsaslukuisuudella, toisin kuin niiden laadulla. Tässä yhteydessä on puhuttu myös ”narsistisesta oman egon pullistelusta”, joka kuvastaa negatiivista suhtautumista maalausten laadun laiminlyömiseen niiden määrän kustannuksella. (Kalakivi 2020, luku Heavy-mies hip-hop jutussa, luku Suuria maalauksia ajan kanssa, luku Graffiti pelasti ammattiurheilulta)

4 YHTEENVETO, JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

4.1 Graffitien visuaalisesti havaittavien piirteiden tunnistaminen, yksilöiminen ja analysointi

Edellä kuvatun kirjallisuuskatsauksen perusteella graffitimaalauksien visuaalista analysointia voi tulkita kahdesta eri näkökulmasta. Siinä voidaan keskittyä eksklusiivisesti tarkastelemaan graffitin maalausteknisiä piirteitä, tai maalausta voidaan tulkita sosiologisesta näkökulmasta. Jälkimmäisessä näkökulmassa graffitien visuaalisista piirteistä tehdään tulkintoja niitä maalanneiden henkilöiden keskinäisestä sosiaalisesta vuorovaikutuksesta graffityhteisössä, sekä yhteisön rakenteesta ja muusta toiminnasta. Nämä kaksi näkökulmaa ovat myös kiinteästi yhteydessä toisiinsa.

Graffitien maalausteknisten piirteiden tarkastelu:

Maalausteknisiä аспектеja voidaan tarkastella ja yksilöidä siten, kuin asia on esitetty opinnäytetyön osiossa: **"3.2 Graffitien erilaiset visuaaliset tyylit ja maalaustekniikat"**. Maalauksia voidaan jakaa pääkategorioihin ("tagi", "throw up" ja "piissi") niiden tyylillisten piirteiden ja visuaalisen tason perusteella. Pääkategorioiden sisällä yksittäisten maalausten piirteet voidaan "kirjoittaa auki" käyttämällä apuna graffitiin liittyviä omia termejä ja sanoja, joita on lueteltu opinnäytetyön osiossa: **"1.2.3 Graffitisanastoa"**.

Mahdollisiin tarkasteltaviin piirteisiin kuuluu muun muassa kirjainten visuaalinen tyyli eli ns. "fontti", niissä käytetyt visuaaliset tehokeinot (esim. kolmiulotteisuus, varjot), maalauksen tausta (yksikerroksinen/monikerroksinen), maalauksen viimeistelyyn käytetyt visuaaliset efektit (kimalteet/kiillot), sekä onko maalauksen yhteyteen tehty hahmoa eli "charteria" ja millaisia piirteitä siitä on havaittavissa (esim. populaarikulttuuriin perustuminen).

Graffitimaalaukset kertovat myös henkilöistä niiden takana:

Kirjallisuuskatsauksen mukaan graffitikulttuurin sosiaaliset piirteet, kuten siihen kuuluva arvomaailma, ovat vahvasti vuorovaikutuksessa myös itse maalausten kanssa. Maalausten sijainnit voivat kertoa graffitimaailman hierarkiasta, sekä siihen kuuluvasta "valtataistelusta". Suuri osa maalaajista pyrkii tekemään maalauksensa niiden julkisen näkyvyyden kannalta parhaimmille paikoille. Heikompi-tasoiset maalaukset saavat väistyä peittyessään parempitasoisten maalaajien etuoikeutetun "jyräämisen" alle. Mikäli päinvastaista toimintaa on havaittavissa aiheuttaa se oletettavasti graffityhteisön sisäisiä jännitteitä sen ollessa sosiaalisten normien vastaista.

Mikäli halutaan yksilöllisempää tietoa maalauksia tehneistä henkilöistä, tulee tällöin kiinnittää erityistä huomiota maalausten tageihin, muiden yksityiskohtien ollessa siihen nähden toissijaisia. Kirjainten tai

sanan muodostama ”tagi” antaa nimen sen takana olevan henkilön ”graffiti -alter egolle” eli yksinomaan graffitimaailmassa ilmenevälle toiselle identiteetille. ”Tagi” esiintyy usein saman henkilön maalauksissa riippumattomana niiden muista ominaisuuksista, kuten visuaalisista piirteistä. Samoissa maalauksissa esiintyvät eri ”tagit” kertovat niiden takana olevien henkilöiden ja ryhmien todennäköisistä liitännäisyyksistä. Kaikkein runsaslukuisimmat ja visuaalisesti tasokkaimmat maalaukset kertovat niiden ”tagien” takana olevien henkilöiden olevan tällöin todennäköisesti graffitimaailman hierarkian huipulla.

Maalauskohteen valinta voi kertoa maalaajan henkilökohtaisista ominaisuuksista myös yksityiskohtaisemmin. Julkisessa omistuksessa oleviin kohteisiin maalatut graffitit voivat kertoa maalaajan arvo maailmaan kuuluvasta kaupallisuuden vastustamisesta tai siitä, että hän pitää kiinnijäämisen pelon tuottamasta jännityksestä. Jo pelkkä graffitien aktiivinen maalaaminen luo esioletuksia henkilön potentiaalisista piirteistä, kuten yleisestä kiinnostuneisuudesta alakulttuureja kohtaan tai graffitikulttuuriin yleistettävän arvomaailman piirteiden omaamisesta.

4.2 Yhteenvedon avulla tehty yleistys graffityhteisön toimintaa ohjaavista motiiveista ja tarkoitusperistä

Edellä kuvatun kirjallisuuskatsauksen sisältö luo moninaisen vaikutelman syistä ja tarkoituksista graffitien maalaamiselle. Tässä osiossa erityyppiset graffitiin sidoksissa olevat henkilöt jaetaan yleistettävissä oleviin ryhmiin perustuen siihen, mitkä ovat heidän syynsä ja tarkoituksensa kyseiselle toiminnalle. Tarkoituksena on luoda pääpiirteittäinen luokittelu, joka myös samalla tiedostaa mahdolliset, sekä todennäköiset yksilöiden väliset eroavaisuudet ryhmien sisällä.

Naiset/Miehet:

Kirjallisuuskatsauksen perusteella naispuolisten alakulttuurin jäsenten ja graffitien välinen yhteys nähtiin hyvin yksiulotteisena ja miehistä poikkeavana. Naiset edustavat pientä vähemmistöä toimintakulttuurissa ja heidän sidonnaisuutensa siihen nähtiin useimmiten perustuvan sosiaaliseen suhteeseen miehen kanssa, joka oli muista syistä jo entuudestaan sidoksissa graffitiin. Tämän perusteella naisten sidonnaisuus kyseiseen alakulttuuriin ja maalaustoimintaan oli tällöin useimmiten riippuvaista esimerkiksi poikaystävien sidonnaisuudesta graffitiin. Mikäli sosiaalinen suhde graffitisidonnaisuuden ainoana välikappaleena toimivaan henkilöön katkeaa, voidaan sen olettaa tällöin merkitsevän myös graffitisidonnaisuuden päättymistä. Kirjallisuuskatsauksessa ei tullut ilmi päinvastaista ilmiötä sukupuolten välillä.

Miesten kokemat graffititoiminnan syyt ja tarkoitusperät ilmenivät naisia monipuolisempina ja heistä erottuivat omiksi ryhmikseen henkilöt, joille maalaustoiminta oli päätarkoituksena ja he, joille se oli

vain yksi osa suurempaa kokonaisuutta. Näissäkin kahdessa ryhmässä oli eroteltavissa omat suuntauksensa.

Henkilöt, joille graffiti oli kokonaisuuden pääsisältö:

Pääasiassa maalaustoimintaa keskittyvien nuorempien ja iäkkäämpien harrastajien välillä ilmeni eroavaisuuksia liittyen toiminnalle määriteltäviin merkityksiin. Aloittelijoiden muodostaessa suurimman osan harrastajien nuoremasta ikäpolvesta olivat heidän syynsä toiminnan aloittamiseen ja sen ensimmäisiin kokeiluihin useimmiten jo pidempään harrastaneiden henkilöiden ihailu ja heiltä saadut vaikutteet.

Kun henkilön ei voitu enää katsoa olevan ”aloittelija” alkoi hän useimmiten suhtautua harrastukseensa vakavammin siinä kehittymisen myötä. Tällöin hän myös alkoi usein kiinnittää enemmän huomiota muiden henkilöiden lisäksi omaan henkilökohtaiseen identiteettiinsä graffitikulttuurin sisällä, sekä sen kehittymiseen. Tämän myötä graffitiin vakavammin suhtautuville oma ”tagi” ja sen ympärille muodostunut maine, julkisuus ja näihin liittyvä kilpailu muiden harrastajien kesken olivat usein merkittävässä asemassa. Maineen merkitys korostui usein kahdella eri tavalla: Toisille tärkeintä oli maalausten korkeatasoinen laatu verrattuna normaaliin, jolloin heidän saama maineensa myös perustui kyseisen seikkaan. Osa taas tavoitteli huomiota maalausten runsaslukuisuudella maalausten ollessa usein edellä mainittuun ryhmään nähden heikompi tasoisia.

Maalaamisen merkityksinä koettiin myös itsensä ilmaiseminen luomalla ympäristöönsä jotain uutta ja omaperäistä. Kaikki pidempään graffitiä harrastaneet eivät kuitenkaan suhtautuneet siihen samalla vakavuudella ja osalle toiminta oli vain arkipäiväinen harrastus ilman sen suurempaa merkitystä. Vanhenemisen myötä henkilöiden sidonnaisuus perinteiseen katugraffitiin myös useimmiten väheni ja joskus tilalle tuli muuta samankaltaista ammatillista toimintaa.

Maalaamiseen enemmän keskittyvien henkilöiden toissijaisena motivaattorina toimi usein kiinnijäämisen pelon luoma positiiviseksi koettu jännitys. Myös erilaiset maalauskohteiden valitsemisen kautta toteutetut mielenilmaukset, koettiin maalaamisen toissijaisiksi funktioiksi. Esim. maalari pystyi näyttämään välinpitämättömyyttään kaupallisuutta kohtaan maalaamalla julkisessa omistuksessa oleviin luvattomiin kohteisiin. Edellä mainitut seikat näyttäytyivät yksinomaan luvattomaan maalaamiseen liittyvinä motivaation lähteinä. Aiemmin mainittu graffiteille asetettu tavoite, niiden julkisesta näkyvyydestä, sekä luvallisten maalauskohteiden rajallinen määrä oletettavasti ajavat henkilöitä maalaamaan luvattomiin kohteisiin, jotka helpommin mahdollistavat maalauksen paremman näkyvyyden. Tämä pitää paikkansa todennäköisimmin heikompi tasoisten maalareiden kohdalla, koska graffitikulttuurin arvomaailmaan mukaisesti he eivät ole oikeutettuja maalaamaan parempitasoisten maalausten päälle. Mikäli aikaisemmin tehtyjen graffitien päälle maalataan ainoastaan alkuperäistä tasokkaampia maa-

lauksia, on oletettavissa, että ajan kuluessa luvallisiin kohteisiin jää vain visuaalisti kaikkein parhaimmat maalaukset, koska niihin kerralla mahtuvien graffitien määrä on hyvin rajallinen. Näin ollen huonompi tasoiset maalaajat eivät enää välttämättä löydä sieltä paikkaa, johon he olisivat ”oikeutettuja” maalaamaan. Luvattomiin kohteisiin vastaavasti ”mahtuu” enemmän graffiteja, kuin niitä ehditään maalaamaan. Luvallisia kohteita myös usein puhdistetaan säännöllisesti, jolloin niihin ”vapautuu” uutta tilaa graffiteille tasaisin väliajoin. Kun sanktiot ja kiinnijäämisriski ylittivät tietyn tason, koettiin ne kuitenkin motivaatiota laskevana ja toimintaa muutenkin haittaavina tekijöinä. Tällöin henkilöt, joille maalauskohteen luvallisuudella ei ollut muuta merkitystä saattoivat siirtyä luvallisiin maalauskohteisiin.

Henkilöt, joille graffiti oli vain yksi osa-alue suuremmassa kokonaisuudessa:

Osalle henkilöistä maalaustoiminta ei ollut selkeänä päätarkoituksena. Osa henkilöistä kuului graffitiyhteisöön ainakin näennäisesti ja saattoi myös osallistua maalaustoimintaan, mutta yhteisön kulttuuriin kiinteästi kuuluva erilaisten päihteiden käyttö oli heille kokonaisuuden päätarkoitus. Kirjallisuuskatsauksessa nousi myös esiin henkilöiden ryhmä, joille maalaustoiminta oli osa suurempaa kokonaisuutta, jossa graffiti yhdistyi erilaisiin musiikillisiin tyyliin. Useimmiten kyseessä oli hip hop -ilmiö, johon usein mielletään graffitin lisäksi kuuluvan kolme muuta elementtiä, graffitin muodostaessa vain yhden neljänneksen sen kokonaisuudesta.

4.3 Tutkimuksen luotettavuuden ja eettisyyden arviointi

Kaikki tutkimuksen tietopohjana käytetyt lähteet olivat sisällöltään yhdenmukaisia täydentäen toisiaan. Koska lähteiden tiedoissa ei esiintynyt loogisia ristiriitaisuuksia on myös niiden paikkaansa pitävyys tällöin todennäköisempää. Mikäli kahden tai useamman lähteen tieto on loogisesti ristiriidassa keskenään, merkitsee se yhden tai useamman lähteen epäluotettavuutta, koska tällöin enintään yksi tiedoista voi olla tosi. Edellä mainitun näkemyksen voidaan kuitenkin katsoa olevan kärjistys, joka ei ota huomioon aivan kaikkia mahdollisuuksia, joten se ei myöskään ole täysin yleistettävissä. Lähteet perustuivat tieteellisiin tutkimuksiin, aiheen asiantuntijoihin tai luotettaviin uutismedioihin, joten niitä kaikkia voidaan pitää myös tältä osin valideina.

Osa tietopohjan aineistosta pohjautuu ennalta dokumentoituihin graffitiharrastajien haastatteluihin. Suurin osa haastateltavista oli harrastanut graffitiä pääkaupunkiseudun alueella. Kirjallisuuskatsauksen perusteella suurin osa graffititoiminnasta painottuu pääkaupunkiseudun alueelle, joten kyseisen alueen edustajien määrällinen enemmistö haastateltavissa on tällöin perusteltua. Tutkimuksen tarkoituksena on ollut luoda yleiskuvaa ilmiöstä koko Suomen mittakaavassa suhteutettuna harrastajien kokonaisuuteen. Kirjallisuuskatsauksessa ilmeni Suomen graffititoiminnan piirteiden olevan lähtöi-

sin alkujaan pääosin Helsingin graffitipioneereista, joten Helsingissä nykyisin esiintyvien graffitin piirteiden voidaan siltä osin olettaa ilmentävän myös Suomen toiminnan kokonaisuutta, joskin alueellisia eroja on todennäköisesti muodostunut. Tutkimuksessa ei käy ilmi tiettyjen Suomen maantieteellisten alueiden todennäköiset eksklusiiviset piirteet, koska se ei olisi ollut tarkoituksenmukaista ottaen huomioon opinnäytetyön tavoite yleiskuvan luomisesta.

On oletettavissa, ettei tutkimuksessa mainittu näkemys naisten yksilotteisesta suhteesta graffitiin ole täysin yleistettävissä, koska sen tietopohjana käytetyn artikkelin osio perustuu suppeaan määrään miesten haastatteluja. Näin ollen kyseessä on pieni otanta, joka perustuu ulkopuolisen ryhmän tekemiin havaintoihin havainnoitavana olevasta pienemmästä ryhmästä. Mitä pienempi jokin yksittäinen ryhmä on sitä enenevässä määrin jokainen siihen kuuluva yksilö osaltaan vaikuttaa siihen millaisiksi kyseisen ryhmän piirteet, voidaan määritellä yleistettävästi ottaen olevan. Mikäli haastateltavat olisivat olleet naisia olisi heitä itseään koskeva tieto ollut todennäköisesti validimpaa, joten sitä olisi pystynyt yleistämään todenmukaisemmin ottaen huomioon naisten vähäisen määrään. Tiedon voidaan kuitenkin katsoa olevan suuntaa antavaa.

Tutkimuksen luotettavuus edellyttää myös, että se on toteutettu hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluvia eettisiä periaatteita noudattaen. Tutkimuksen tekijän tulee välttää omien ennakko-oletusten luomista aiheesta, koska ne voivat heijastua myös tutkimuksen lopulliseen sisältöön. Aloittaessani tätä tutkimusprosessia tietämykseni graffiteista rajoittui niiden arkipäiväiseen havaitsemiseen katukuvassa, sekä niiden laittomuuden tiedostamiseen, joten tältä osin ennakko-oletuksilta on pystytty välttymään. Aivan kaikilta ennakko-oletuksilta ei kuitenkaan voi välttyä tutkimuksen teossa. Tämän opinnäytetyön tutkimuskysymysten käsitellessä graffitien maalaamisen motiiveja, sekä visuaalista tulkintaa on niihin täytynyt sisältyä jonkin asteinen esioletus tutkittavien motiivien ja muiden piirteiden ylipääteisestä olemassaolosta, sekä havainnointimahdollisuudesta.

Eettinen näkökulma on otettu huomioon myös opinnäytetyön valokuvien kuvauspaikan valinnassa. Kaikki valokuvissa esiintyvät graffitit on kuvattu kohteissa, joissa niiden maalaaminen on sallittua. Päätöksellä on haluttu suosia eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, ja tutkimusmenetelmiä: Opinnäytetyöllä ei ole haluttu edistää luvaton graffitien maalaamista, sekä siihen liittyvää agenda antamalla luvattomille maalauksille näkyvyyttä. Valokuvissa näkyvien graffitien laillisuudesta on ilmoitettu heti työn alussa, sekä myös erikseen jokaisen kuvan yhteydessä, jottei valokuvissa näkyvien ”tagien”(nimimerkinen) takana olevia henkilöitä perusteettomasti yhdistettäisi työssä käsiteltävään laittomaan graffitien maalaamiseen.

LÄHTEET

Apell, Anne 2018: Muuramen katutaideseinä elää omaa elämäänsä – maalaajia on päivittäin ja kävijöitä jopa Helsingistä asti. Sisäinen lähde. Luettavissa: <https://www.ksml.fi/paikalliset/2434783>. Luettu 10.12.2020.

Arffman, Siiri 2014: Ammattilaiset selvittävät, mikä on katutaidetta ja mikä ei – katso video. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-7159252>. Luettu 10.12.2020.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998: Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere, Vastapaino.

Ferrari, Silvia 2000: 1900 – luvun taide – Taiteen suuntaukset, taiteilijat ja ilmiöt historiallisesta avantgardesta viimeisiin virtauksiin. Helsinki, Tammi.

Ganter, Chrish 2014: Graffiti School – A Student Guide. Vuoden 2020 uusintapainos. Lontoo, Thames & Hudson Ltd.

Helin, Mika 2014: Luvallinen graffiti Helsingissä – ”Meidän kulttuuria ja meidän juttu, kun pääsee tekee...”. Helsingin kaupungin tietokeskus tutkimuksia julkaisusarja 2014:2. Helsinki.

Jyväskylän ammattikorkeakoulu: Opinnäytetyön ohjaajan käsikirja – Kirjallisuuskatsaukset. Luettavissa: <https://oppimateriaalit.jamk.fi/yamk-kasikirja/kirjallisuuskatsaukset/>. Luettu 10.12.2020.

Kalakivi, Antti 2018: Perintö – Helsinki-graffitia vuosilta 1992–2017. 2. uudistettu painos. Helsinki, Voima Kustannus Oy.

Komonen, Pauli (toim.) 2012: Graffitimaalarin vaiheet alakulttuurissa ja toiminnan luonne. Teoksessa Salasuo, Mikko & Poikolainen, Janne & Komonen Pauli (toim.) 2012: Katukulttuuri - Nuorisoesiintymiä 2000-luvun Suomessa. Nuoristutkimusverkosto/nuorisotutkimusseura Julkaisuja 124. Helsinki, Haka-paino.

Koort, Kari 2020: ”Graffitien poiston hinnalla saisi jokaiselle sairaanhoitajalle 1500 euron koronalisän tai kaikille suomalaisille 20 euroa puhtaana käteen”. Luettavissa: <https://www.aamulehti.fi/moro/art-2000007247797.html>. Luettu 10.12.2020.

Kromi: Aamulehti - 16.3.2006 - "Turun graffitiporukalle 90 000 euron vahingonkorvaukset". Skannattu Aamulehden lehtileike. Luettavissa: <http://graffiti.pw/krmi/articles.php?artnum=87>. Luettu 10.12.2020.

Kromi: FLICKS. Luettavissa: <http://graffiti.pw/krmi/flicks.php>. Luettu 10.12.2020.

Suomisanakirja: Alakulttuuri. Luettavissa: <https://www.suomisanakirja.fi/alakulttuuri>. Luettu 10.12.2020.

Suomisanakirja: Kulttuuri. Luettavissa: <https://www.suomisanakirja.fi/kulttuuri>. Luettu 10.12.2020.

Malminen, Ulla 2013: Poliisi ei vastusta luvallisia graffitiseiniä, vaikka taistelu töhryjä vastaan jatkuu. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-6770483>. Luettu 10.12.2020.

Martikainen, Annika 2018: Graffitien taso on huipussaan, mutta salamyhkäisyys katosi – pikkukaupungeissa odotetaan uinuvan lohikäärmeen heräämistä. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-10454614>. Luettu 10.12.2020.

Salminen, Ari 2011: Mikä kirjallisuuskatsaus? - Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyypeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopiston julkaisuja. Vaasa. Luettavissa: <https://osuva.uwasa.fi/handle/10024/7961>. Luettu 10.12.2020.

Toiskallio, Juho 2020: GRAFFITI – Wraitlerin käsikirja. Helsinki, Kustannusosakeyhtiö Otava.